

VERGİ KAÇAKÇILIĞININ TOPLUM TARAFINDAN BİR SUÇ OLARAK ALGILANIP ALGILANMADIĞININ TESPİTİNE İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA*

Zeki DOĞAN¹
Ayşe Gül ŞAHİN²

Özet

Vergi, bir ülkenin kalkınmasında ve gelişmesinde en önemli katkı sağlayan gelir unsurlarından birini oluşturur. Vergi, mükellefler tarafından karşılıksız bir ödemedir. Ancak artan vergi oranları, adaletsiz gelir dağılımı, idarenin etkinliği gibi nedenlerden dolayı vergi kaçakçılığı yapılmakta ve yapılan bu kaçakçılığın caydırıcı olması için kanunlar çerçevesinde ceza yaptırımı uygulanmaktadır. Toplumumuzda vergi kaçakçılığının bir suç olarak algılanıp algılanmadığına dair Antalya ve Batman illerinde yapılan bir araştırma ile kişilerin vergi kaçakçılığı hakkındaki düşünceleri, vergi kaçakçılığının altında yatan nedenler, yapılan vergi kaçakçılığının vicdanen nasıl düşünüldüğü; eğitim, inanç, etnik köken vb. özellikler açısından farklı anket sorularıyla değerlendirilmiştir. Örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde illerin nüfusları göz önüne alınmıştır. Anket çalışması 398 kişi üzerinde uygulanmıştır. Yapılan anket çalışmasının sonuçları SPSS 24 programı ile elde edilmiş ve yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Vergi, Vergi Kaçakçılığı, Vergi Kaçakçılığı Suçu.

A RESEARCH REGARDING TO THE DETERMINATION OF WHETHER OR NOT TAX DODGING IS PERCEIVED AS A TYPE OF OFFENSE BY SOCIETY

Abstract

Tax constitutes one of the most important contributing factors in progress and development of a country's economy. Tax is a complimentary payment paid by taxpayers. Tax dodging is preferred because of several reasons such as increasing tax rates, unfair distribution of income, strength of administration etc. Penal sanctions covered by laws are applied to make it dissuasive over this type of crime. In order to determine whether or not tax dodging is perceived as a crime in our society, a project is held in Antalya and Batman by performing a survey which evaluates the thoughts of people about tax dodging, the reasons underlie it, reflection to the conscience of that crime in the perspective of education, religion, sect, ethnic background and etc.. City populations are considered to determine the sample rates. Survey is conveyed to 398 persons. The data of the survey results is obtained and interpreted with using SPSS 24 software.

Keywords: Tax, Tax Smuggling, Tax Smuggling Crime.

* Bu çalışma, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırlanan "Vergi Kaçakçılığının Toplum Tarafından Bir Suç Olarak Algılanıp Algılanmadığının Tespitine İlişkin Bir Araştırma" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Prof. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme Bölümü, zekidogan7@hotmail.com

² Öğr. Gör. Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Akseki MYO.

GİRİŞ

Vergi, devletin kamu hizmetlerini en iyi şekilde yerine getirebilmesi için ve toplum refahının yükseltilmesi için gerekli olan finansal bir gelir unsurudur. Bu nedenle, vergiler devletin gelir kaynağını oluşturması sebebiyle vergi gelirlerini etkileyen faktörlerin neler olduğunun belirlenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Fakat bu faktörleri belirlerken sadece mali, idari ya da siyasi nedenleri incelemek konunun bütününe yansıtması açısından yeterli değildir. Bunun yanı sıra psikolojik nedenlerinde incelenmesi gerekmektedir. Özellikle karşılıksız ve cebren alınan bir verginin vatandaşlar üzerinde bir yük oluşturması onların fedakârlığa katlandıkları hissini uyandırabilmektedir. Bu durum ise vatandaşların vergi ödeme davranışları üzerinde etkili olabilmekte ve tepki göstermelerine neden olabilmektedir. Vergi ödemelerine gösterilen tepkiler içinde, en yaygın ve etkili tepkilerden biri ise vergi kaçakçılığıdır. Vergi kaçakçılığı kanunlara aykırı bir davranıştır.

Bu çalışmanın temel amacı ise kanunlara aykırı olan vergi kaçakçılığının toplumumuz tarafından gerçekten bir suç olarak algılanıp algılanmadığını, kişilerin yaşam tarzlarına, dini görüşlerine, milli duygularına hatta etnik kökenlerine göre değişip değişmediğini tespit etmektir.

I. VERGİLENDİRMEYE İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR

Devletin en önemli gelir kaynağı olan vergi, “*devletin veya devletten aldığı yetkiye dayanan kamu tüzel kişilerinin geniş anlamdaki kamusal faaliyetlerinin gerektirdiği harcamaları karşılamak ya da kamusal görevlerinin gereklerini yerine getirmek amacıyla ve yasal esaslara uymak kaydıyla hukuki cebir altında, özel karşılık vaadi olmaksızın geri vermemek üzere, gerçek kişilerle gerçek olmayan tüzel kişilerden aldıkları para tutarlarıdır*” (Nadaroğlu, 1996: 216).

Günümüzdeki amaç ve fonksiyonları göz önünde bulundurulmak suretiyle vergi; devletin ve diğer yetkili kamu kuruluşlarının yüklendikleri görevleri gerçekleştirmek üzere, gerçek veya tüzel kişilerden; cebren, karşılıksız olarak ve egemenlik gücüne dayanarak aldığı para şeklindeki iktisadi değerlerdir (Işık vd., 2005: 51).

Verginin Konusu: Verginin konusu, verginin üzerine konulduğu, doğrudan ya da dolaylı olarak kaynağını oluşturduğu iktisadi unsurdur. Verginin ne üzerinden alınacağını belirten verginin konusu kavramı, mükellefiyetin hedefini ve amacını da önemli ölçüde göstermektedir. Her verginin konusunun ne olduğu, ilgili vergi kanunlarında belirtilmiştir (Işık vd., 2005: 19). Ülkemizde konusunun niteliğine göre vergiler 3’e ayrılmaktadır. Bunlar elde edilen gelir üzerinden alınan vergiler, yapılan harcamalar üzerinden alınan vergiler ve çeşitli servet unsurlarına sahip olmaktan dolayı ödenen vergilerdir (Arslan, 2011: 6).

Ülkemizde gelir üzerinden alınan vergiler; gerçek kişilerin elde ettiği gelirler üzerinden alınan gelir vergisi ile tüzel kişilerin elde ettiği gelirler üzerinden alınan kurumlar vergisinden oluşmaktadır (Karabulut vd., 2013: 134).

Harcama vergileri; üretilen, satılan ya da tüketilen mal ve hizmetler üzerine konulan vergilerdir. Bu vergilerin gelir ve servet vergilerinden ayrıldığı başlıca özellik dolaylı vergiler olmaları dolayısıyla yansıtılabilir olmalarıdır. Vergilendirmede etkinlik açısından olumlu özellik gösteren harcama vergilerinin adalet ilkesi ile çeliştiği söylenebilir (Uluatam, 1999: 391).

Bir kişinin gelir getirirse de getirmese de elinde bulunan her türlü iktisadi kıymet servettir. Servet, gelir ve harcamanın dışında diğer bir vergi konusudur. Devletin servet vergisi almasındaki temel mantık genellikle gelir dağılımında adaleti sağlamaktır. Çünkü, üst gelir grupları servet sahibidirlere (Yüksel, ty:33).

Verginin Mükellefi ve Sorumlusu: Vergi Usul Kanunu'nun sekizinci maddesine göre vergi mükellefi üzerine vergi borcu düşen gerçek ve tüzel kişilerdir. Toplumunu oluşturan tüm gerçek ve tüzel kişiler birer vergi mükellefi olabilir. Vergi sorumlusu Vergi Usul Kanunumuzda şu şekilde tanımlanmıştır. Vergi sorumlusu, verginin ödenmesi bakımından alacaklı vergi dairesi ile muhatap olan kişidir. Vergi sorumlusu, vergi kanunlarına göre kendisi mükellef sayılmayıp, vergi mükellefi adına vergiyi ödemek ve vergiye ilişkin diğer şekli ödevleri yerine getirmek zorunda olan kimsedir (Pehlivan, 2008: 99).

Vergi Matrahı: Vergiyi doğuran olayın ortaya çıkmasıyla mükellefin vergi borcu doğmuştur. Ancak, verginin alınabilmesi için bu yeterli değildir. Bu amaçla vergi oranlarının uygulanarak vergi borcunu somut olarak ortaya koyacak bir matrahın bilinmesi zorunludur. İşte, vergi konusunun verginin hesaplanmasında esas alınan değer ya da miktara vergi matrah denilmektedir (Kırbaş, 2004: 105).

Vergi Tarifesi: Konusu ve matrahı bilinen bir verginin hesaplanabilmesi için gerekli olan diğer bir kavram ise vergi tarifesidir. Vergi tarifesi, verginin hesaplanması bakımından, vergi matrahına uygulanan oran ve ölçülere denilir (Akdoğan, 2004: 12).

II. VERGİ SUÇ VE CEZALARI İLE VERGİ KAÇAKÇILIĞI

II. I. Vergi Suç ve Cezası Kavramı

Vergi cezaları, vergi suç ve kabahati olarak adlandırılan davranışlara karşı devletin uygulamış olduğu yaptırımlardır. Bu suçların bir kısmı yükümlü veya vergi sorumlusu tarafından işlenirken, bir kısmı da vergilendirme sürecinde görevli memurlar tarafından işlenebilir. Bu fiillere gösterilen tepkilerin bir kısmı vergi idaresi tarafından kesilen ve kabahat olarak adlandırılan idari vergi cezaları iken, bir kısmı ceza mahkemeleri tarafından verilen ve adli ceza olarak adlandırılan yaptırımlardır (Bayraklı, 2009: 64).

Suçlara uygulanacak cezai yaptırımlar 5237 sayılı Türk Cezai Kanunu'nda hapis cezası, adli para cezası, güvenlik tedbirleri şeklindedir. Kabahat karşılığında 5236 sayılı Kabahatler Kanununun da öngörülen idari yaptırımlar ise, idari para cezası ve idari tedbirler şeklindedir. Vergi suçları ve kabahatleri için uygulanacak cezai yaptırımlar 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nda düzenlenmiştir.

II. II. Ceza Ehliyeti

Ceza ehliyeti, bir kimsenin hukuka aykırı eylemlerinden dolayı cezalandırılabilmesini ifade eder. Vergi Usul Kanunu'na medeni hakları kullanma yönünden fiili ehliyeti olmayanların yani reşit olmayanların, mümeyyiz olmayanların ve kısıtlı olanların ceza ehliyeti yoktur (Pehlivan, 2012: 84).

II. III. Vergi Cezalarının Uygulanmasını Engelleyen Nedenler

Vergi Usul Kanunu'na göre, vergi cezalarının uygulanmasını engelleyen nedenler; “*mücbir sebepler*” ile “*yanılma*” halidir. Bunlara ilişkin bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

Mücbir Sebepler: Vergi hukuku bakımından mücbir sebep; vergi mükelleflerinin, vergi sorumlularının ve ceza muhataplarının isteseler dahi hiçbir biçimde kendi çabaları ve iradeleriyle önüne geçemeyecekleri, oluşunu ve sonuçlarını engelleyemeyecekleri doğal veya yapay durumlara denir (Erol, 2012: 103).

Olayların mücbir sebep olarak kabul edilebilmesi için, bunların bazı koşullar altında gerçekleşmiş olması gerekir. Bu koşullar şunlardır (Mutluer, 2006: 152):

- Bunlardan biri, ortada vergilendirmeyi engelleyen bir kuvvetin var olmasıdır.
- İkincisi, bu vergilendirmeyi engelleyen kuvvetin kişinin iradesi dışında meydana gelmesidir.
- Üçüncüsü, meydana gelmiş olan olayın, kişinin bilinç ve iradesi dışında olmasıdır.

Yanılma: Kanunu bilmemek mazeret sayılmaz genel ilkesi, vergi suç ve cezalarında genel ceza hukukunda olduğu gibi sert bir uygulama alanı bulmamaktadır. Bunun başlıca nedeni vergi mevzuatının çoğu kez bu işle uğraşanların bile tam kavrayamayacakları ölçüde karmaşık nitelikte bulunmasıdır. Bu anlayışın bir sonucu olarak Vergi Usul Kanununun 369 uncu maddesi, yetkili mercilerin yükümlüye yazı ile yanlış açıklama yapmış olmalarını, bir hükmün uygulanma biçimi konusunda yetkili mercilerin görüş ve düşüncelerini değiştirmiş olmalarını ya da bir hükme ilişkin içtihadın değişmiş olmasını yanılma olarak kabul etmiş ve vergi cezası kesilmeyeceğini hükme bağlamıştır (Öncel vd., 1985: 260).

II. IV. Vergi Yüğü

Vergi yüğü, ülke içindeki iktisadi kaynaklardan, yine ülkenin ortak tüketim ve yatırım harcamalarını karşılamak üzere ayrılan bölümü olarak tanımlanmaktadır (Bilici, 2011: 163).

Genel olarak vergi yüğü toplam ödenen vergilerin toplam gelire oranlanmasıyla elde edilen tutardır. Verginin yük olması sadece kişiler tarafından değil devlet tarafından da yük olarak algılanmaktadır. Vergi yüğü, vergi politikası ile ilgili düzenlemelerin savunulmasında kullanılmaktadır. Vergi yüğü kavramı, hükümet ve vergi yükümlülerince vergi politikası tedbirlerini savunmak veya reddetmek, vergi sistemindeki vergi ahenkleştirmesini savunmak veya reddetmek için kullanılmaktadır. Vergi mükellefleri de yeni vergilere karşı koymak isterken aynı yöntemle yeni vergi politikası düzenlemelerini değerlendirmektedirler (Yıldırım, 2008: 26).

II. V. Vergi Baskısı

Vergi baskısı, vergi ödemenin bireylerin davranışları üzerinde meydana getirdiği psikolojik etkidir. Verginin karşılıksız ve zorunlu olması onun gönülden bir istekle getirilmesini engeller. Bu nedenle, vergiyi istemeyerek de olsa ödemek zorunda olanların duymuş oldukları psikolojik etkiye vergi baskısı denir (Pehlivan, 2011: 162).

Vergi baskısı sonucunda mükellefler veya vergi sorumluları, vergiye karşı çeşitli direnme şekilleriyle bu tepkilerini ortaya koyabilmektedirler. Vergi baskısına karşı direnme ise, vergi ile ilgili yükümlülüklerin şekil ve bileşimlerine ilişkin olarak ortaya çıkmaktadır (Chouvel, 2003: 57).

Başlangıçta mükellefler düşük oranlı vergiler karşısında olumlu bir tutum sergilemekte ve vergilere sempati ile yaklaşmaktadırlar. Sempati kavramı, kelime olarak sevimli ve cana yakın bulma anlamına gelmektedir. Dolayısıyla düşük oranlı vergilerde mükelleflerin severek ve isteyerek vergi ödedikleri söylenebilir. Mükelleflerin vergiye karşı tutumundaki ikinci aşama apati hali olarak değerlendirilebilir. Kelime olarak ilgisizlik anlamına gelen apati kavramı, mükelleflerin artan vergi oranları karşısında isteksiz olmalarını ifade etmede kullanılabilir. Apati aşaması vergiye karşı tutumun olumludan olumsuzu geçmesindeki ilk aşamadır. Dolayısıyla, bu aşamada genel bir kararsızlık hali söz konusu olmakta ve subjektif açıdan mükellef tutumları farklılık gösterebilmektedir. Üçüncü aşama olan antipati aşaması ise, mükellefler yönünden genel olarak vergilere karşı olumsuz tutumların pekiştiği aşama olarak değerlendirilebilir. Sempati kavramının karşıtı olan antipati kavramı, kelime olarak karşı duygu besleme, sevimli bulmama ve hoşnut olmama anlamlarına gelmektedir. Vergiye karşı tutum sürecinde mükelleflerin vergilere antipati

duymalarının en önemli nedeni vergilerde meydana gelen artışlardır. Dolayısıyla apati aşamasında kararsızlık hali içindeki mükellefler bu aşamaya gelindiğinde kararlılık göstermeye başlamakta ve bazı olumsuz hislere kapılmaktadırlar. Kendilerinin sistemli bir şekilde suiistimale maruz kaldıkları ve kişisel veya toplu olarak haksızlığa uğradıkları hissine kapılan mükellefler, ellerindeki fırsatları değerlendirmek suretiyle vergilere karşı olumsuz tepkiler göstermeye başlamaktadır (Aktan vd., 2003: 3).

II. VI. Vergi Kaçakçılığı ve Vergi Kaçaklığının Nedenleri

Vergi kaçakçılığı dar anlamı ile “*vergi kanunlarına aykırı davranmak ve kanunları uygulamakla görevli bulunan idarenin aldığı önlemlere karşı gelmek suretiyle, ya da az vergi ödemek şeklinde olabilmektedir.*” (Kıldış, 2000: 92) başka bir tanımlama yapacak olursak, vergi ödememek veya daha az ödemek amacıyla vergi kanunlarına aykırı hareket etmek, yani hileyle başvurarak vergiden kaçmak anlamına gelmektedir (Türk, 1992: 5). Kaçakçılığın önlenmesi için en önemli durum vergi ahlakının, vergi ödeme bilincinin mükelleflere aktarılması gerektiğidir.

Vergi kaçakçılığını, yalnızca vergi mükellefinin vergi ahlakının bulunmaması sebebine bağlamak, konuyu çok dar açıdan incelemek olmaktadır (Mağat, ty;138). Tabii ki vergi ahlakının yerleşmemesi vergi kaçakçılığını etkileyen bir nedendir, fakat aşağıda belirteceğimiz idari nedenler, ekonomik nedenler, hukuki nedenler, sosyal nedenler ve siyasi nedenler de vergi ahlakını doğrudan etkileyen faktörler arasında yer almaktadır.

İdari Nedenler: Gelişmiş ülkelerde vergi kaçakçılığının daha seyrek görülebilmesi, yalnızca gelişkin vergi ahlakıyla değil, bu ülkelerin idari ve örgütsel başarıları ile de bağlantılıdır. Vergi yasalarının getirilen firmalar arası denetim mekanizmalarının işlerliği, her sektörde yerleşik hale gelmiş belgeleme düzeni, vergi yönetimi ve denetiminin uzman personel ve gelişkin araçlarla sürdürülmesi, vergi dairelerinin gelir kaynaklarını tam olarak kavramalarına ve vergi kaçakçılığının asgari düzeye inmesine yardımcı olur (Erdem, 1987: 43).

Ekonomik Nedenler: Vergi kaçakçılığının ekonomik nedenleri arasında mükelleflerin gelir düzeyi, işsizlik oranının yüksek olması, kayıt dışı ekonomi, enflasyon oranının yüksek olması gibi nedenler yer almaktadır. Vergi bireylerin veya sosyal kesimlerin katlanmak zorunda oldukları yükün belirlenmesi açısından olduğu kadar ekonomik büyüme, gelir dağılımı ve ekonomik istikrarın gerçekleştirilmesi gibi makro hedeflerin belirlenmesi açısından da önemlidir (Işık ve Kılınç, 2009: 150).

Hukuki Nedenler: Bu nedenler arasında, çıkarılan kanun ve yasaların anlaşılır, basit ve açık olmaması, vergi cezalarının yetersizliği ve caydırıcı olmaması, vergi aflarının sıklığı, vergi oranlarının yüksek olması aynı zamanda uygulanan vergi çeşitlerinin fazla olması gibi nedenler sıralanabilir.

Sosyal Nedenler: Mükellefin vergi karşısında ki davranışını belirleyen ve vergiye karşı direnişini azaltmada önemli rol oynayan faktör, vergi ahlakıdır. Vergi ahlakı, “*mükellefin vergiyi manevi bir disiplinin etkisi altında, bir görev ve borç olarak kabul etmesi*” anlamına gelmektedir. Bu düşünceye sahip yükümlünün vergi karşısında olumsuz bir davranış göstermeden ve onu dini bir vecibeyi yerine getirircesine ödemesi, vergi ahlakının önemini göstermektedir (Kaşkar, 1996: 75).

Siyasi Nedenler: Vergi ile alınan kararlar hükümet tarafından alındığından dolayı siyasilerin elinde bulunan bu yetki seçimlerde oy vaadi olarak kullanılmaya çok müsait olup, vatandaşların verilen vaatlere karşı tepkisiz kalmadığı görülmektedir. Seçim sonucu iktidarı ele alan siyasi partiler, kendilerine oy vererek desteklemiş veya desteklememiş olsun alacakları kararlar, herkesi zorunlu olarak bağlayacağından, vatandaşlar siyasi iktidarı elinde bulunduranlara karşı bir tutum içerisine girerler. Bu tutum siyasi gücü elinde bulunduranların, aldıkları kararları benimsememeleri ve siyasi iktidara karşı oluşlarına göre aldıkları veya alacakları kararlara tepki olarak, vergi vermeme ve kaçınma söz konusu olacaktır (Çataloluk, 2008: 219-220).

Mükelleflerin vergi ahlâkının oluşumunda önemli belirleyenlerden birisi, mevcut siyasi ve yasal sisteme olan güven duygusudur. İyi organize edilmiş ve vatandaşın tercihlerine ve beklentilerine uyumlu kurumsal faktörler, ülkedeki sosyal sermaye ortamına pozitif katkı yapacaktır. Bu katkının vergi açısından en önemli sonucu ise, vergi ahlâkını arttırıcı etkide bulunmasıdır (Torgler ve Schneider, 2005: 9).

III. KONUYLA İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMA

Vergi kaçakçılığının toplumumuz tarafından bir suç olarak algılanıp algılanmadığını tespit etmek amacıyla yapılan bu araştırma ile ilgili olarak çalışmanın bu bölümünde araştırmanın amacı, araştırmanın kapsamı ve sınırları, araştırmanın hipotezleri, araştırmanın yöntemi, araştırma sonucunda elde edilen bulgular ve analizler yer almaktadır.

III. I. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, vergi kaçakçılığının toplumumuz tarafından bir suç olarak algılanıp algılanmadığını ve bu algının demografik özelliklere göre farklılık oluşturup oluşturmadığını tespit etmektir. Bu temel amacın dışında elde dilmek istenen bilgiler ise;

- Ankete katılan kişilerin demografik özelliklerinin belirlenmesi,
- Ankete katılanların vergi konusundaki genel düşüncelerinin belirlenmesi,
- Ankete katılanların vergi kaçakçılığını günah olarak ve kul hakkına girme olarak algılayıp algılamadığının belirlenmesi,
- Vergi kaçakçılığının nedenlerinin belirlenmesidir.

III. II. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Bu araştırma Antalya ve Batman'da yaşayan 18 yaşın üzerindeki kişileri kapsamaktadır. Oluşturulan anket soruları bu şehirlerde yaşayan 398 kişinin vergi konusundaki düşüncelerini, vergi kaçakçılığını bir suç olarak algılayıp algılamadıklarını tespit etmek amacıyla tasarlanmıştır. Anket ile yapılan tüm çalışmaların sınırlılıkları bu çalışma için de geçerlidir. Araştırma zaman ve maliyet kısıtlılığı nedeniyle sadece Antalya ve Batman şehirleriyle sınırlı tutulmuştur.

III. III. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın hipotezleri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

H1: Kişilerin *cinsiyetlerine* göre vergi kaçakçılığının suç olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır.

H2: Kişilerin *medeni durumlarına* göre vergi kaçakçılığının suç olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır.

H3: Kişilerin *yaşlarına* göre vergi kaçakçılığının suç olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır.

H4: Kişilerin *eğitim durumlarına* göre vergi kaçakçılığının suç olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır.

H5: Kişilerin *mesleklerine* göre vergi kaçakçılığının suç olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır.

H6: Kişilerin *aylık gelirlerine* göre vergi kaçakçılığının suç olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır.

H7: Kişilerin *etnik kökenlerine* göre vergi kaçakçılığının suç olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır.

H8: Kişilerin *kendilerini nasıl tanımladıklarına* göre vergi kaçakçılığının suç olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır.

H9: Kişilerin *cinsiyetlerine* göre vergi kaçakçılığının günah olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır.

H10: Kişilerin *medeni durumlarına* göre vergi kaçakçılığının günah olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır.

H11: Kişilerin *yaşlarına* göre vergi kaçakçılığının günah olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır.

H12: Kişilerin *eğitim durumlarına* göre vergi kaçakçılığının günah olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır.

H13: Kişilerin *mesleklerine* göre vergi kaçakçılığının günah olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır.

H14: Kişilerin *aylık gelirlerine* göre vergi kaçakçılığının günah olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır.

H15: Kişilerin *etnik kökenlerine* göre vergi kaçakçılığının günah olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır.

H16: Kişilerin *kendilerini nasıl tanımladıklarına* göre vergi kaçakçılığının günah olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır.

H17: Kişilerin *cinsiyetlerine* göre vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır.

H18: Kişilerin *medeni durumlarına* göre vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır.

H19: Kişilerin *yaşlarına* göre vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır.

H20: Kişilerin *eğitim durumlarına* göre vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır.

H21: Kişilerin *mesleklerine* göre vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır.

H22: Kişilerin *aylık gelirlerine* göre vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır.

H23: Kişilerin *etnik kökenlerine* göre vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır.

H24: Kişilerin *kendilerini nasıl tanımladıklarına* göre vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır.

III. IV. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada verilerin toplanmasında anket yöntemi kullanılmıştır. Anketlerin dağıtımında anketörlerden yararlanılmıştır. Verilerin toplanması, Ekim 2015 ile Mart 2016 arasında 6 aylık bir çalışma sonucunda gerçekleşmiştir.

Araştırmanın odağını Antalya ve Batman'da yaşayan kişiler oluşturmaktadır. Ancak, tüm şahıslara ulaşılması maliyet ve zaman açısından mümkün olmadığından örnekleme yapılması zorunlu görülmüştür. Örnekleme yöntemi olarak kolayda örnekleme metodu tercih edilmiştir. Bu amaçla örneklem olarak Antalya ve Batman'da yaşayan 398 kişiye anket uygulanmıştır. Çalışmanın Antalya ve Batman gibi iki farklı ilde yapılmasının sebebi ise etnik köken, inanç gibi farklı demografik özelliklere sahip kişileri barındırmaları nedeniyle vergi kaçakçılığına bu iki ilde yaşayanların farklı açıdan bakılabileceği düşüncesidir.

Araştırmada kullanılan anket formu alan araştırması yapıldıktan sonra oluşturulmuştur. Ancak anketi uygulamaya koymadan önce ankete son şeklini vermek amacıyla ön test uygulanmıştır. Ön testte 25 kişiye anket uygulanmıştır. Bu 25 kişinin geri bildirimleri sayesinde ankette gerekli düzenlemeler yapılmış ve ankete son şekli verilerek anket uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Verilerin analizinde ise SPSS 24 (Statistical Package for Social Sciences) paket programı kullanılmıştır. Öncelikle demografik değişkenlerin dağılımını belirlemek ve ankete katılan kişilerin vergi ile ilgili bazı düşüncelerini ortaya koymak amacıyla ortalamalar, yüzdeler ve frekanslar hesaplanmıştır. Hipotezlerin test edilmesi amacıyla ise, Bağımsız Örneklem t Testi, Tek Yönlü Anova Testi ve Tamhane's T2 Testi kullanılmıştır. Bağımsız Örneklem t Testi iki grubun arasında ki farklılığın testi için, Tek Yönlü Anova testi ise ikiden fazla grubun bulunduğu durumlarda gruplar arasında ki farklılığın testi için (Babadağ, 2015: 321) kullanılmıştır. Tamhane's T2 testi ise ikiden fazla grup içeren durumlarda herhangi bir farklılık tespit edilip varyansların homojen olmadığı durumlarda kullanılmıştır.

III. V. Bulguların Değerlendirilmesi

Çalışmanın bu bölümünde ankete dayalı yapılan araştırma sonuçlarının analizi ile bilgilere yer verilmiştir.

a. Ankete katılanların demografik özelliklerine ilişkin bulgular

Araştırmada uygulanan anket formunda ankete katılan kişilerin kişisel özelliklerini belirlemeye yönelik 8 adet demografik özellik sorusu bulunmaktadır. Bunlar cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, meslek, aylık gelir, etnik köken ve kişilerin kendilerini nasıl tanımladıkları ile ilgili sorulardır. Anket uygulamasına katılan kişilerin demografik özelliklerinin frekans ve yüzde dağılımları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Araştırmaya katılan kişilerin cinsiyet dağılımı incelendiğinde %49,2'si erkek, %50,8'i kadın katılımcılardan oluşmaktadır.

Tablo 1. Ankete Katılan Kişilerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	Frekans	%	Medeni Durum	Frekans	Yüzde
Erkek	196	49,2	Bekâr	262	65,8
Kadın	202	50,8	Evli	136	34,2
Toplam	398	100,0	Toplam	398	100,0
Yaş	Frekans	%	Eğitim Durumu	Frekans	Yüzde
18-24 yaş arası	239	60,1	İlkokul	15	3,8
25-30 yaş arası	28	7,0	Ortaokul	142	35,6
31-35 yaş arası	34	8,5	Lise	107	26,9
36-40 yaş arası	41	10,3	Ön Lisans	20	5,0
41 ve üzeri ya	56	14,1	Lisans	107	26,9
Toplam	398	100,0	Yüksek Lisans	7	1,8
			Toplam	398	100,0
Meslek	Frekans	%	Aylık Gelir	Frekans	Yüzde
Serbest Meslek	27	6,8	500 TL'den az	223	56,0
Muhasebe	4	1,0	501-1000 TL arası	27	6,8
Öğretmen	64	16,1	1001-1500 TL arası	22	5,6
Öğrenci	106	26,6	1501-2000 TL arası	38	9,5
Bankacı	156	39,2	2001 TL ve üzeri	88	22,1
Çiftçi	4	1,0	Toplam	398	100,0
Diğer	37	9,3			
Toplam	398	100,0			
Etnik Köken	Frekans	%	Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız	Frekans	%
Türk	212	53,2	Muhafazakâr	94	23,6
Kürt	138	34,7	Milliyetçi	50	12,6
Arap	45	11,3	Cumhuriyetçi	30	7,5
Laz	3	0,8	Açık Görüşlü	119	29,9
Toplam	398	100,0	İnançlı Biri Değilim	4	1,0
			Diğer	101	25,4
			Toplam	398	100,0

Araştırmaya katılan kişilerin yaş dağılımları incelendiğinde ise en fazla işaretlenen yaş grubunun %60,1 ile 18-24 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Bunu takiben %7 ile 25-30 yaş aralığı, %8,5 ile 31-35 yaş aralığı, %10,3 ile 36-40 yaş aralığı ve %14,1 ile 41'den büyük yaşta kişiler ankete katılanların yaş durumunu ortaya koymaktadır. Bu oranlardan ankete katılanların genel olarak genç kişilerden oluştuğunu söyleyebiliriz.

Araştırmaya katılan kişilerin eğitim düzeyine bakıldığında en yoğun katılımcı %35,6 ile ortaokul düzeyindeki kişiler oluşturmaktadır. Lise ve lisans düzeyindeki katılımcılar %26,9'luk bir oranı oluştururken, ön lisans düzeyindekiler %5, ilkökul düzeyindekiler %3,8 ve yüksek lisans düzeyindekiler %1,8'lik oranı oluşturmaktadır. Bu açıdan ankete katılan kişilerin genel olarak eğitim seviyesi düşük kişilerden oluştuğu belirtilebilir.

Araştırmaya katılan kişilerin medeni durum dağılımları incelendiğinde katılımcıların %34,2'sinin evli, %65,8'inin ise bekâr olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan kişilerin mesleklerine bakıldığında ise bankacı olarak çalışanlar %39,2 ile yüksek oranı oluşturmaktadır. Bununla birlikte öğrenciler %26,6'lık, öğretmenler %16,1'lik, diğer mesleklerde çalışanlar %9,3'lük, serbest meslek yapanlar %6,8'lik ve muhasebeci ve çiftçiler ise %1'lik kısmı oluşturmaktadır.

Aylık gelir sorusunda geçerli yüzdeler incelendiğinde en çok işaretlenen aylık gelir aralığının %56,0 ile 500 TL'den az olduğu görülmekte, bunu takiben %22,1 ile 2001 TL'den fazla, %9,5 ile

1501 TL-2000 TL, %6,8 ile 501 TL – 1000 TL, %5,6 ile 1001 TL – 1500 TL aralığındaki seçeneklerin işaretlendiği görülmektedir.

Araştırmaya katılan kişilerin etnik kökenlerine bakıldığında Türk etnik kökenine sahip olanlar %53,2 ile en yüksek oranı oluşturmaktadır. Bununla birlikte Kürt etnik kökenine sahip olanlar %34,7'lik, Arap etnik kökenine sahip olanlar %11,3'lük ve Laz etnik kökenine sahip olanlar ise %8'lik bir oranı oluşturmaktadır.

Son olarak araştırmaya katılan kişilerin kendinizi nasıl tanımlarsınız sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında ise %29,9 ile açık görüşlü olanların en büyük oranı oluşturduğu görülmektedir. Ayrıca, diğer seçeneğini işaretleyenler %25,4'lük bir oranı, muhafazakâr olduğunu düşünenler %23,6'lık bir oranı, Milliyetçi olduğunu düşünenler %12,6'lık bir oranı, cumhuriyetçi olduğunu düşünenler %7,5'lik bir oranı, inançlı biri olmadığını düşünenler ise %1'lik bir oranı oluşturmaktadır.

b. Araştırma ile ilgili diğer bulgular

Tablo 2'den de görüldüğü gibi ankete katılan kişilerin %71,1'i vergi kaçırma ile vergiden kaçınma arasındaki farkı bildiklerini belirtmişlerdir. Ankete katılan kişilerin %28,9'u ise bu ayrımın farkında olmadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 2. Vergi Kaçırma ve Vergiden Kaçınma Arasındaki Farkı Biliyor Musunuz Sorusuna Verilen Yanıtların Dağılımları

	Frekans	%
Evet	283	71,1
Hayır	115	28,9
Toplam	398	100,0

Tablo 3 incelendiğinde ankete katılan kişilerin vergi kaçırma ile ilgili yargılara katılma düzeyleri görülmektedir. Bu yanıtlar ankete katılan kişilerin bu yargılara ne oranda katılıp katılmadığını bize göstermektedir.

Tablo 3. Vergi Kaçakçılığı İle İlgili Oluşturulan Yargılara Ankete Katılan Kişilerin Katılım Düzeyleri

Vergi Kaçakçılığı İle İlgili Yargılar	Katılma Düzeyleri					Ort.
	1	2	3	4	5	
Vergi sisteminin anlaşılır olmaması vergi kaçakçılığını etkilemektedir	17 (%4,3)	31 (%7,8)	84 (21,1)	125 (%31,4)	141 (%35,4)	3,86
Devletin aldığı vergi türlerinin fazla olması vergi kaçakçılığını tetikleyen nedenlerdendir	17 (%4,3)	30 (%7,5)	83 (%20,8)	136 (%34,2)	132 (%33,2)	3,84
Vergi bilincinin yerleşmemesi vergi kaçakçılığını arttıran nedenlerdendir	17 (%4,3)	27 (%6,8)	78 (%19,5)	140 (%35,2)	136 (%34,2)	3,88
Kişinin vergi kaçırması onun ahlaki yapısına bağlıdır	15 (%3,8)	14 (%3,5)	66 (%16,5)	118 (%29,6)	185 (%46,5)	4,12
Vergi ödemek bir vatandaşlık görevidir	12 (%3,0)	6 (%1,5)	34 (%8,5)	103 (%25,9)	243 (%61,1)	4,40
Vergi ödemek devletin uyguladığı bir çeşit cezadır.	136 (%34,2)	112 (%28,1)	82 (%20,6)	32 (%8,0)	36 (%9,0)	2,30
Vergi ödemek devletten aldığımız hizmetin bir karşılığıdır	15 (%3,8)	16 (%4,0)	67 (%16,8)	145 (%36,4)	155 (%39)	4,03
Vergi kaçırma Kul hakkına girmektir	21 (%5,3)	17 (%4,3)	47 (%11,8)	73 (18,3)	240 (%60,3)	4,24
Küçük miktardaki vergi Kaçakları önemli değildir.	189 (%47,5)	99 (%24,9)	49 (%12,3)	30 (%7,5)	31 (%7,8)	2,03
Kişinin vergi kaçırması onun devlete bağlılığının göstergesidir	101 (%25,4)	55 (%13,8)	85 (%21,3)	84 (%21,1)	73 (%18,3)	2,93

Kişinin vergi kaçırması onun iyi bir vatandaş olmamasına bağlıdır	45 (%11,3)	38 (%9,5)	76 (%19,1)	106 (%26,6)	133 (%33,4)	3,61
Kanunların ve vergi oranlarının sık değişmesi vergi kaçakçılığını etkileyen nedenlerdendir	27 (%6,8)	33 (%8,3)	104 (%26,1)	138 (%34,7)	96 (%24,1)	3,61
Vergi oranlarında meydana gelen artışlar vergi kaçırma teşvik eder	26 (%6,5)	31 (%7,8)	89 (%22,3)	148 (%37,2)	104 (%26,1)	3,69
Yapılan vergi afları vergi kaçakçılığını arttıran nedenlerdendir.	37 (%9,3)	34 (%8,5)	76 (%19,1)	108 (%27,1)	143 (%35,9)	3,72
Dini eğitim veren bir kurumdan eğitim alan bir kişi vergi kaçırılmaz.	67 (%16,8)	69 (%17,3)	104 (%26,1)	65 (%16,4)	93 (%23,4)	3,12
Oy verdiğimiz parti iktidarda ise vergi kaçırılmamız gerekir	128 (%32,2)	73 (%18,3)	92 (%23,1)	48 (%12,1)	57 (%14,3)	2,58
Dini vecibelerini yerine getiren bir kişi vergi kaçırılmaz	63 (%15,9)	75 (%18,9)	79 (%19,8)	79 (%19,8)	102 (%25,6)	3,21
Vergi kaçakçılığı yaptığımız öğrendiğimiz kişileri gerekli kurumlara ihbar etmemiz gerekir	25 (%6,3)	20 (%5,0)	66 (%16,5)	110 (%27,7)	177 (%44,5)	3,99
Devletin uygulamış olduğu bölgesel kalkınma teşvikleri vergi kaçırma etkilidir	26 (%6,5)	44 (%11,1)	151 (%37,9)	94 (%23,6)	83 (%20,9)	3,41
Devletini seven bir kişi vergi kaçırılmaz	25 (%6,3)	23 (%5,8)	72 (%18,1)	80 (%20,1)	198 (%49,7)	4,01
Vergi kaçırma bir suç değildir	254 (%63,8)	68 (%17,1)	37 (%9,2)	12 (%3,0)	27 (%6,8)	1,72
Vergi kaçırma günahtır	13 (%3,3)	11 (%2,8)	64 (%16,1)	21 (%5,3)	289 (%72,6)	4,41

(5=Kesinlikle Katılıyorum, 4=Katılıyorum, 3=Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 1=Kesinlikle Katılmıyorum)

Tablo 3’de görüldüğü gibi ankete katılan kişiler “*vergi sisteminin anlaşılır olmaması vergi kaçakçılığını etkilemektedir*” yargısına %66,8 oranında katılırken; %12,1 oranında katılmamaktadırlar. Verilen yanıtların ortalaması ise, 3,86 olarak belirlenmiştir. Bu oranlar göstermektedir ki ankete katılanlar; mükelleflerin, ödediği verginin neden alındığını ve nerelerde ne şekilde kullanıldığını bilmediğinde vergi kaçırma yöneldiklerini düşündürmektedir.

Ankete yer alan “*devletin aldığı vergi türlerinin fazla olması vergi kaçakçılığını tetikleyen nedenlerdendir*” yargısına ise ankete katılan kişiler %34,2 oranında katılırken, %33,2 oranında ise kesinlikle katılmamaktadırlar. Bununla birlikte katılmayanların oranı %7,5’ken kesinlikle katılmayanların oranı ise, %4,3’tür. Bu yargıya verilen yanıtların ortalaması ise, 3,84 olarak tespit edilmiştir. Bu da katılımcıların devletin aldığı vergi türlerinin fazla olmasını vergi kaçırma veya vergiden kaçınma nedenlerinden biri olarak gördüklerini göstermektedir.

Kişilerin vergi ödeme konusuna sıcak bakmama vergi kaçırma veya vergiden kaçınma yollarına başvurmalarının temel sebeplerinden bir tanesi vergi kaçırma bilincinin yerleşmemiş olmasından kaynaklanabilir. Çünkü, vergi bilinci yerleşmeyen mükellef vergi konusunda olumsuz bir tutum sergileyebilecektir. Bu amaçla “*vergi bilincinin yerleşmemesi vergi kaçakçılığını arttıran nedenlerdendir*” şeklinde oluşturulan yargıya verilen cevaplar incelendiğinde, katılımcıların %69,4’ü vergi bilincinin olmamasının vergi kaçakçılığını arttıran bir unsur olarak görürken, %11,1’i vergi kaçakçılığını arttıran bir unsur olarak görmemektedir. Ayrıca, katılımcıların %19,5’lik kısmı ise, bu durumun vergi kaçakçılığını artırıcı bir etken olduğu düşüncesinde kararsız bir tavır sergilemiştir. Bu yargıya verilen yanıtların ortalaması ise 3,88 olarak belirlenmiştir.

Vergi kaçırma ile kişinin ahlaki yapısı arasında bir bağlantı olup olmadığını anlamaya yönelik “*kişinin vergi kaçırması onun ahlaki yapısına bağlıdır*” şeklinde oluşturulan yargıya katılımcıların %76,1 gibi büyük bir çoğunluğu katılmamaktadırlar. Bununla birlikte %7,3 gibi küçük bir oranda katılımcı ise bu düşüncenin geçersiz olduğunu ve ahlaki veya ahlaksız herkesin vergi kaçırabileceğini düşünmektedir. Bu sorunun ortalaması ise 4,12 olarak tespit edilmiştir. Bu oranlar bize ankete katılan kişilerin, çoğunluğunun ahlak ile vergi kaçırma arasında yakın ilişki kurduğunu göstermektedir.

Ankette yer alan “*vergi ödemek bir vatandaşlık görevidir*” yargısına katılımcıların %87’si vergi ödemeyi vatandaşlık görevi ve ödenmesi gereken bir unsur olarak görürken, %4,5 gibi düşük oranda katılımcı kitlesi ise vergi ödemenin vatandaşlık görevi olmadığını savunmuştur. Ortalama da 4,40 gibi yüksek bir oran belirlenmiştir. Bu yüksek ortalama bize ankete katılan kişilerin vergi ödemeyi vatandaşlık görevi olarak gördüklerini açıkça göstermektedir.

Katılımcıların ödedikleri verginin neden alındığının bilgisini ölçmeye yönelik sorduğumuz “*vergi ödemek devletin uyguladığı bir çeşit cezadır*” ifadesine katılımcıların %62,3’lük kısmı katılmadıklarını belirtirken, %17’lik kısmı verginin devlet tarafından alınan ceza olduğunu ifade etmişlerdir. Ortalama da 2,30 olarak ortaya saptanmıştır.

Ankette yer alan “*vergi ödemek devletten aldığımız hizmetin bir karşılığıdır*” yargısına katılımcıların %75,4’ü gibi büyük bir çoğunluğu katıldıklarını açıklamışlardır. Katılmadığını belirten katılımcı sayısı ise %7,8 gibi düşük bir orandadır. Ortalama ise, 4,03 olarak tespit edilmiştir. Bu açıdan ankete katılan kişiler verginin alınmasının altında yatan sebebi hizmete dayandığını belirtebiliriz.

“*Vergi kaçırmak kul hakkına girmektir*” yargısına katılanların oranına baktığımızda katılımcıların %78,6’sı vergi kaçırmayı kul hakkına girmek olarak kabul ederken katılımcıların %9,6’sı vergi kaçırmamanın kul hakkına girmekle ilgili olmadığını savunmuştur. Bu ifadenin ortalaması da 4,24 olarak belirlenmiştir.

Ankette yer alan “*küçük miktardaki vergi kaçakları önemli değildir*” yargısına ise ankete katılan kişilerin %72,4’ü bu yargıya katılmadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların %15,3’ü ise bu yargıya katıldıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca bu yargıya verilen yanıtların ortalaması da 2,03 olarak tespit edilmiştir. Bu oranlar bize ankete katılanların küçük miktarlarda bile vergi kaçırmamız gerektiğini düşündüklerini göstermektedir.

Katılımcılara yöneltilen bir diğer soru, kişilerin devlete olan bağlılığı ile vergi kaçırması arasında ilişki olup olmadığını belirlemeye yöneliktir. Bu amaçla oluşturulan “*kişinin vergi kaçırması onun devlete bağlılığının göstergesidir*” yargısına katılımcıların %39,2’si katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu açıdan devlete bağlılığı olan kişilerin de vergi kaçırma ihtimalinin olduğunu savunmuşlardır. Bununla birlikte katılımcıların %39,4’ü ise tam tersi bir görüş belirtmiş ve devletine bağlı bir kişinin vergi kaçırmayacağını iddia etmiştir.

Ankette yer alan “*kişinin vergi kaçırması onun iyi bir vatandaş olmamasına bağlıdır*” yargısına ise, vergi kaçıranların iyi bir vatandaş olmadığını düşünen katılımcı oranı %60 iken, %20,8’i ise bu görüşün yanlış olduğunu ve iyi bir vatandaş olan kişilerin de vergi kaçırabileceğini belirtmişlerdir. Yargıya katılımın ortalaması ise 3,61 olarak tespit edilmiştir.

Katılımcılara yöneltilen bir diğer yargı ise “*kanunların ve vergi oranlarının sık değişmesi vergi kaçakçılığını etkileyen nedenlerdendir*” şeklindedir. Bu yargıya katılımcıların verdikleri yanıtlara baktığımızda katılımcıların %6,8’inin bu yargıya kesinlikle katılmadıklarını, %8,3’ünün katılmadıklarını, %26,1’inin bu yargı konusunda kararsız olduklarını, %34,7’sinin katıldıklarını ve %24,1’nin ise bu yargıya kesinlikle katıldıkları görülmektedir. Yanıtların ortalaması ise 3,61 olarak saptanmıştır. Bu açıdan genel kanı, vergi oranları ve kanunlardaki değişimler sık olduğunda, bu durumun mükellefleri vergi kaçırmaya ittiği şeklindedir.

Ankette yer alan “*vergi oranlarında meydana gelen artışlar vergi kaçırmaya teşvik eder*” yargısına katılımcıların yanıtları genel olarak katılma şeklinde olmuş ve yanıtların ortalaması 3,69 olarak belirlenmiştir. Verilen yanıtların katılım düzeyleri açısından oranları ise, kesinlikle katılmıyorum %6,5, katılmıyorum %7,8, kararsızım %22,3, katılıyorum %37,2 ve kesinlikle katılıyorum %26,1 olarak belirlenmiştir.

Ankette yer alan “*yapılan vergi afları vergi kaçakçılığını arttıran nedenlerdendir*” yargısına ise, katılımcılar %63 oranında katılırlarken, %17,8 oranında katılmamaktadırlar. Ayrıca, bu yargıya verilen yanıtların ortalaması da 3,72’dir. Bu oranlar katılımcıların, vergi kaçırma sebeplerinden biri olarak vergi aflarını gördüklerini ortaya çıkarmaktadır.

Katılımcılara yöneltilen bir diğer yargı ise “*dini eğitim veren bir kurumdan eğitim alan bir kişi vergi kaçırılmaz*” şeklindedir. Bu yargıya katılımcıların verdikleri yanıtlara bakıldığında, katılımcıların %16,8’inin bu yargıya kesinlikle katılmadıklarını, %17,3’ünün katılmadıklarını, %26,1’inin kararsız olduklarını, %16,4’ünün katıldıklarını ve %23,4’ünün ise bu yargıya kesinlikle katıldıkları görülmektedir. Yanıtların ortalaması ise 3,12 olarak saptanmıştır.

Anketteki bir başka ifade de katılımcılara “*oy verdiğimiz parti iktidarda ise vergi kaçırılmamız gerekir*” şeklinde bir yargı sunulmuştur. Bu yargıya katılımcıların yanıtları genel olarak katılmama şeklinde olmuş ve yanıtların ortalaması 2,58 olarak belirlenmiştir. Verilen yanıtların katılım düzeyleri açısından oranları ise, kesinlikle katılmıyorum %32,2, katılmıyorum %18,3, kararsızım 23,1, katılıyorum %12,1 ve kesinlikle katılıyorum %14,3 olarak belirlenmiştir.

Bir diğer ifade olan “*dini vecibelerini yerine getiren bir kişi vergi kaçırılmaz*” şeklinde oluşturulan yargıya ise katılımcıların %45,4’ünün katıldığı, %34,6’sının ise bu yargıya katılmadığı belirlenmiştir. Yanıtların ortalaması ise 3,21 olarak orta düzeyde tespit edilmiştir.

Ankette yer alan “*vergi kaçakçılığı yaptığını öğrendiğimiz kişileri gerekli kurumlara ihbar etmemiz gerekir*” yargısına ise katılımcıların %72,1’i katılırken, katılımcıların %11,3’ü katılmamıştır. Ayrıca, kararsız olanlar katılımcıların %16,5’i oluşturmakta ve yanıtların ortalaması 3,99 olarak tespit edilmiştir. Bu oranlardan ankete katılanların vergi kaçakçılığının engellenmesi konusunda hassas olduklarını ve vergi kaçırılan kişileri gerekli kurumlara bildirilmesi konusunda bilinçli olduklarını söyleyebiliriz.

Bir başka yargı ile de katılımcılara devletin uygulamış olduğu bölgesel kalkınma teşviklerinin vergi kaçırılmada ne kadar etkili olduğu konusundaki fikirleri sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar göstermektedir ki katılımcıların %44,5’i “*devletin uygulamış olduğu bölgesel kalkınma teşviklerini vergi kaçırılmaya neden olan*” bir unsur olarak görmektedirler. Katılımcıların %17,6’sı ise bu yargıya katılmamaktadırlar. %37,6’sı ise devletin uygulamış olduğu bölgesel kalkınma teşviklerini vergi kaçırılmaya neden olan bir unsur olarak görüp görmedikleri konusunda kararsız kaldıklarını görmekteyiz. Yanıtların ortalaması 3,41 olarak tespit edilmiştir.

Katılımcılara yöneltilen bir diğer yargı ise “*devletini seven bir kişi vergi kaçırılmaz*” şeklindedir. Bu yargıya katılımcıların verdikleri yanıtlara bakıldığında katılımcıların %6,3’ünün bu yargıya kesinlikle katılmadıklarını, %5,8’inin katılmadıklarını, %18,1’i bu yargı konusunda kararsız olduklarını, %20,1’inin katıldıklarını ve %49,7’sinin ise bu yargıya kesinlikle katıldıkları görülmektedir. Yanıtların ortalaması ise 4,01 olarak tespit edilmiştir. Bu açıdan ankete katılanların devlet sevgisi ile vergi bilinci arasında bir bağ kurduklarını söyleyebiliriz.

Ankette yer alan ve araştırmanın temel konusunu oluşturan vergi kaçırmanın suç olup olmadığı ile ilgili katılımcıların görüşlerini almaya çalıştığımız “*vergi kaçırılmak bir suç değildir*” şeklindeki yargıya baktığımızda ise katılımcıların %80,9’unun bu yargıya katılmadığını görmekteyiz. Bununla birlikte katılımcıların %9,8’i ise bu ifadeye katılmaktadırlar. Bu oranlar da bize ankete katılan kişilerin çoğunluğunun vergi kaçırılmayı suç olarak gördüğünü göstermektedir.

Araştırmanın cevap aradığı bir diğer yargı ise “*vergi kaçırılmak günahdır*” şeklindedir. Ankete katılan kişilerin bu yargıya verdikleri yanıtların büyük çoğunluğunu %72,6 ile kesinlikle katılıyorum oluşturmaktadır. Ayrıca, ankete katılan kişilerin %5,3’ü de vergi kaçırılmak günahdır ifadesine katıldığını belirtmişlerdir. Bu da katılımcıların %77,9’unun vergi kaçırılmayı günah olarak gördüğünü göstermektedir. Bununla birlikte ankete katılan kişiler arasında az da olsa vergi kaçırılmayı günah olmadığını düşünen kişiler de bulunmaktadır. Vergi kaçırılmayı günah olmadığını düşünenlerin oranı ise %6,1 olarak belirlenmiştir. Ayrıca, vergi kaçırılmayı günah olup olmadığını belirlemeye çalıştığımız bu sorunun ortalaması da 4,41 olarak saptanmıştır.

Tablo 4. Türkiye De Mükelleflerin Çoğunun Vergi Ödemediği veya Vergi Kaçırıldığı Düşüncesi Sizde Daha Çok Ne Gibi Etki Yarattır Sorusuna Verilen Yanıtların Dağılımları

	Frekans	%
Vergi ödeme şevkimi kırar.	98	24,6
Vergi bilincimi zedeler.	54	13,6
Beni vergi kaçırmaya yöneltir.	32	8,0
Devlete olan inancımı azaltır.	159	40,0
Diğer	55	13,8
Toplam	398	100,0

Tablo 4’den de anlaşılacağı üzere ankete katılan kişilerin %40’ı diğer kişilerin vergi kaçırdıklarını bildiklerinde devlete olan inançlarının azalacağını belirtmişlerdir. Bununla birlikte ankete katılanların %24,6’sı vergi ödeme şevklerinin kırılacağını, %13,6’sı vergi bilinçlerinin zedeleneceğini ve %8’i de vergi kaçırmaya yöneleceklerini ifade etmişlerdir. Bu sonuçlar, vergi kaçırmanın kendi yarattıkları olumsuzlukların yanında diğer mükellefler üzerinde de olumsuz düşünceler ortaya çıkarttığını göstermektedir.

Tablo 5. Sizce Vergi Kaçakçılığı Hangi Bölgelerde Daha Fazladır Sorusuna Verilen Yanıtların Dağılımları

	Frekans	%
Sanayisi gelişmiş bölgelerde	109	27,4
Sınır kapılarının bulunduğu bölgelerde	63	15,8
Eğitim düzeyinin düşük olduğu bölgelerde	53	13,3
İşsizliğin yaygın olduğu bölgelerde	59	14,8
Kırsal gelişmemiş bölgelerde	12	3,0
Diğer	102	25,6
Toplam	398	100,0

Tablo 5’ten de görüleceği üzere ankete katılan kişilere hangi bölgelerde daha çok vergi kaçakçılığı olduğuna dair görüşleri sorulmuştur. Bu soruya verilen yanıtlara göre sanayisi gelişmiş bölgelerde vergi kaçırmanın daha fazla olduğunun ankete katılanlar tarafından düşünüldüğü görülmektedir. Sınır kapılarında, eğitim düzeyinin düşük olduğu bölgelerde ve işsizliğin az olduğu bölgelerde ise birbirine yakın oranlar tespit edilmiştir. En az orana sahip olarak ise kırsal gelişmemiş bölgeler belirlenmiştir.

Tablo 6. Vergi Kaçakçılığında Verilebilecek En Ağır Ceza Sizce Ne Olmalıdır Sorusuna Verilen Yanıtların Dağılımları

	Frekans	%
Hiçbir ceza verilmemelidir	15	3,8
Para cezası	116	29,1
Hapis cezası	96	24,1
İş yeri kapatma cezası	47	11,8
Teşhir cezası	17	4,3
İdam cezası	34	8,5
Diğer	73	18,3
Toplam	398	100,0

Son olarak Tablo 6 incelendiğinde ankete katılan kişilerin vergi kaçırarak kişilere verilmesi gereken cezalar hakkındaki düşüncelerin görülmektedir. Ankete katılan kişilerin büyük çoğunluğunun bu konudaki düşüncesi para cezası olanlar %29,1, hapis cezası verilmesi gerektiğini düşünenlerin oranı ise %24,1 şeklindedir.

c. Araştırma hipotezlerinin değerlendirilmesi

Çalışmanın bu bölümde araştırmanın hipotezleri sırasıyla test edilmiş ve hipotezlerdeki ilişkiler değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın ilk hipotezi olan H1 “*kişilerin cinsiyetlerine göre vergi kaçakçılığının suç olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır*” hipotezinin geçerliliğini sınamada Bağımsız Örneklem t-Testi kullanılmıştır. Bu test ana kütle varyanslarının eşit olması ve eşit olmaması durumları için iki ayrı sonuç verir. Hangi sonucun kullanılacağına Levene testi yardımıyla karar verilir. Levene testinin p değeri %5’den küçük olduğunda ana kütle varyanslarının farklı olduğuna, %5’den büyük olduğunda ise ana kütle varyanslarının eşit olduğuna karar verilir. Ana kütle varyanslarının eşit olup olmadığı belirlendikten sonra ilgili bağımsız örneklem t testinin p değerine bakılır. Bu değer %5’den küçük olduğunda ortalamaların farklı olduğuna, %5’den büyük olduğunda ise ortalamaların farklı olmadığına karar verilir.

Tablo 7’de ankete katılan kişilerin cinsiyetleri ile vergi kaçakçılığının suç olarak algılanıp algılanmaması arasındaki Bağımsız Örneklem t-Testinin sonuçları ve cinsiyetlere göre ortalamaları verilmiştir. Testin p değeri (p=0,674) %5’den büyük olduğundan vergi kaçakçılığının suç olarak algılanıp algılanmamasının cinsiyete göre farklılaşmadığına karar verilmiş ve *H1 hipotezi reddedilmiştir*.

Tablo 7. Cinsiyet İle Vergi Kaçakçılığının Suç Olarak Algılanıp Algılanmaması Arasındaki Bağımsız Örneklem t-Testi Analizi

	Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	t-Testi	
					T	P Değeri
Vergi kaçırmak suç değildir	Erkek	196	1,68	1,23	0,421	0,674
	Kadın	202	1,63	1,14		

Araştırmanın ikinci hipotezi olan H2 “*kişilerin medeni durumlarına göre vergi kaçakçılığının suç olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır*” hipotezinin geçerliliğini sınamada Bağımsız Örneklem t-Testi kullanılmıştır. Tablo 8’de ankete katılan kişilerin medeni durumları ile vergi kaçakçılığının suç olarak algılanıp algılanmaması arasındaki Bağımsız Örneklem t-Testinin sonuçları ve medeni durumlara göre ortalamalar verilmiştir. Testin p değeri (p=0,905) %5’den büyük olduğundan vergi kaçakçılığının suç olarak algılanıp algılanmamasının medeni duruma göre farklılaşmadığına karar verilmiş ve *H2 hipotezi reddedilmiştir*.

Tablo 8. Medeni Durum ile Vergi Kaçakçılığının Suç Olarak Algılanıp Algılanmaması Arasındaki Bağımsız Örneklem t-Testi Analizi

	Medeni Durum	N	Ortalama	Standart Sapma	t-Testi	
					T	P Değeri
Vergi kaçırmak suç değildir	Bekâr	262	1,65	1,25	0,120	0,905
	Evli	136	1,64	1,05		

Araştırmanın üçüncü hipotezi olan H3 “kişilerin yaşlarına göre vergi kaçakçılığının suç olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır” hipotezinin geçerliliğini sınamada Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır. Bu testte p değeri %5’ten küçükse grup ortalamalarından en az ikisi arasında fark olduğuna, %5’den büyükse grup ortalamalarının farklı olmadığına karar verilir. Tablo 10’da Tek Yönlü Varyans Analizinin sonuçları grup ortalamaları ile birlikte verilmiştir. Testin p değeri (p=0,363) %5’den büyük olduğundan vergi kaçakçılığının suç olarak algılanıp algılanmamasının yaşa göre farklılaşmadığına karar verilmiş ve H3 hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 10. Yaş İle Vergi Kaçakçılığının Suç Olarak Algılanıp Algılanmaması Arasındaki Tek Yönlü Varyans Analizi

	Yaş	N	Ortalama	Standart Sapma	Varyans Analizi	
					F	P Değeri
Vergi kaçırmak suç değildir.	18-24 yaş arası	239	1,67	1,27	1,093	0,363
	25-30 yaş arası	28	1,50	1,00		
	31-35 yaş arası	34	2,03	1,29		
	36-40 yaş arası	41	1,61	1,04		
	41 yaş ve üzeri	56	1,46	0,89		

Araştırmanın dördüncü hipotezi olan H4 “kişilerin eğitim durumlarına göre vergi kaçakçılığının suç olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır” hipotezinin geçerliliğini sınamada Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır.

Tablo 11’de Tek Yönlü Varyans Analizinin sonuçları grup ortalamaları ile birlikte verilmiştir. Testin p değeri (p=0,828) %5’den büyük olduğundan vergi kaçakçılığının suç olarak algılanıp algılanmamasının eğitim durumuna göre farklılaşmadığına karar verilmiş ve H4 hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 11. Eğitim Durumu İle Vergi Kaçakçılığının Suç Olarak Algılanıp Algılanmaması Arasındaki Tek Yönlü Varyans Analizi

	Eğitim Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	Varyans Analizi	
					F	P Değeri
Vergi kaçırmak suç değildir	İlkokul	15	1,80	1,26	0,474	0,828
	Ortaokul	142	1,74	1,29		
	Lise	107	1,60	1,10		
	Ön Lisans	20	1,45	0,99		
	Lisans	107	1,58	1,10		
	Yüksek Lisans	7	2,00	1,41		

Araştırmanın beşinci hipotezi olan H5 “kişilerin mesleklerine göre vergi kaçakçılığının suç olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır” hipotezinin geçerliliğini sınamada Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır.

Tablo 12’de Tek Yönlü Varyans Analizinin sonuçları grup ortalamaları ile birlikte verilmiştir. Testin p değeri (p=0,130) %5’den büyük olduğundan vergi kaçırmanın suç olarak algılanıp algılanmamasının kişilerin mesleklerine göre farklılaşmadığına karar verilmiş ve H5 hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 12. Kişilerin Mesleği ile Vergi Kaçakçılığının Suç Olarak Algılanıp Algılanmaması Arasındaki Tek Yönlü Varyans Analizi

	Meslek	N	Ortalama	Standart Sapma	Varyans Analizi	
					F	P Değeri
Vergi kaçırmak suç değildir	Serbest Meslek	27	1,88	1,22	1,614	0,130
	Muhasebeci	4	3,00	2,30		
	Öğretmen	64	1,42	0,98		
	Öğrenci	106	1,65	1,14		
	Bankacı	156	1,69	1,26		
	Çiftçi	4	1,25	0,50		
	Diğer	37	1,65	1,00		

Araştırmanın altıncı hipotezi olan H6 “*kişilerin aylık gelirlerine göre vergi kaçakçılığının suç olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır*” hipotezinin geçerliliğini sınamada Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır.

Tablo 13’de Tek Yönlü Varyans Analizinin sonuçları grup ortalamaları ile birlikte verilmiştir. Testin p değeri ($p=0,737$) %5’den büyük olduğundan vergi kaçakçılığının suç olarak algılanıp algılanmamasının kişilerin aylık gelirlerine göre farklılaşmadığına karar verilmiş ve *H6 hipotezi reddedilmiştir*.

Tablo 13. Kişilerin Aylık Gelirleri ile Vergi Kaçakçılığının Suç Olarak Algılanıp Algılanmaması Arasındaki Tek Yönlü Varyans Analizi

	Aylık Gelir	N	Ortalama	Standart Sapma	Varyans Analizi	
					F	P Değeri
Vergi kaçırmak suç değildir	500 TL’den az	223	1,65	1,23	0,552	0,737
	501-1000 TL arası	27	1,56	0,84		
	1001-1500 TL arası	22	1,77	1,37		
	1501-2000 TL arası	38	1,42	0,88		
	2001 ve üzeri	88	1,76	1,20		

Araştırmanın yedinci hipotezi olan H7 “*kişilerin etnik kökenlerine göre vergi kaçakçılığının suç olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır*” hipotezinin geçerliliğini sınamada Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır.

Tablo 14’de Tek Yönlü Varyans Analizinin sonuçları grup ortalamaları ile birlikte verilmiştir. Tabloda da görüldüğü gibi Türk kökenlilerin verdiği yanıtların ortalaması 1,57, Kürt kökenlilerin verdikleri yanıtların ortalaması 1,71, Arap kökenlilerin verdiği yanıtların ortalaması 1,42 ve Laz kökenlilerin verdiği yanıtların ortalaması 3,33’tür. Testin p değeri ($p=0,024$) %5’den küçük olduğundan vergi kaçakçılığının suç olarak algılanıp algılanmamasının kişilerin etnik kökenlerine göre farklılaşığına karar verilmiştir.

Tablo 14. Kişilerin Etnik Kökenleri ile Vergi Kaçakçılığının Suç Olarak Algılanıp Algılanmaması Arasındaki Tek Yönlü Varyans Analizi

	Etnik Köken	N	Ortalama	Standart Sapma	Varyans Analizi	
					F	P Değeri
Vergi kaçırarak suç değildir	Türk	212	1,57	1,09	2,833	0,024
	Kürt	138	1,71	1,28		
	Arap	45	1,42	0,91		
	Laz	3	3,33	0,57		

Bu sonuç bulunduktan sonra vergi kaçırmanın suç olarak algılanıp algılanmamasının hangi gruplar arasında farklı olduğunu belirlemek için gruplara varyansların eşit olmaması sebebiyle Tamhane's T2 testi uygulanmıştır. Tamhane's T2 testi sonucu Tablo 15'de gösterilmiştir. Tamhane's T2 testine göre etnik köken ile vergi kaçakçılığının suç olarak algılanıp algılanmaması arasındaki değerlendirmede gruplar arasında anlamlı farklılıklar bulunamamıştır. Bu nedenle *H7 hipotezi reddedilmiştir*.

Tablo 15. Kişilerin Etnik Kökenleri ile Vergi Kaçakçılığının Suç Olarak Algılanıp Algılanmaması Arasındaki Farklılığı Tespit Etmek İçin Yapılan Tamhane's T2 testi

	Etnik Köken	Ortalama Farklılığı	Standart Hata	P
Türk	Kürt	-0,140	0,15	0,989
	Arap	0,148	0,16	0,988
	Laz	-1,764	0,34	0,245
Kürt	Türk	-0,140	0,15	0,989
	Arap	0,288	0,18	0,747
	Laz	-1,623	0,35	0,233
Arap	Türk	-0,148	0,16	0,988
	Kürt	-0,288	0,18	0,747
	Laz	-1,911	0,36	0,154
Laz	Türk	1,764	0,34	0,245
	Kürt	1,623	0,35	0,233
	Arap	1,911	0,36	0,154

Araştırmanın altıncı hipotezi olan H8 "*kişilerin kendilerini nasıl tanımladıklarına göre vergi kaçakçılığının suç olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır*" hipotezinin geçerliliğini sınamada Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır.

Tablo 4.24'de Tek Yönlü Varyans Analizinin sonuçları grup ortalamaları ile birlikte verilmiştir. Testin p değeri (p=0,924) %5'den büyük olduğundan vergi kaçakçılığının suç olarak algılanıp algılanmamasının kişilerin kendilerini nasıl tanımladıklarına göre farklılaşmadığına karar verilmiş ve *H8 hipotezi reddedilmiştir*.

Tablo 16. Kişilerin Kendilerini Nasıl Tanımladıkları ile Vergi Kaçakçılığının Suç Olarak Algılanıp Algılanmaması Arasındaki Tek Yönlü Varyans Analizi

	Kendilerini Nasıl Tanımladıkları	N	Ortalama	Standart Sapma	Varyans Analizi	
					F	P Değeri
Vergi kaçırmak suç değildir	Muhafazakâr	94	1,64	1,27	0,325	0,924
	Milliyetçi	50	1,74	1,27		
	Cumhuriyetçi	30	1,70	1,14		
	Açık Görüşlü	119	1,73	1,11		
	İnançlı Biri Değilim	4	2,00	0,81		
	Diğer	101	1,56	1,17		

Araştırmanın dokuzuncu hipotezi olan H9 “*kişilerin cinsiyetlerine göre vergi kaçakçılığının günah olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır*” hipotezinin geçerliliğini sınamada Bağımsız Örneklem t-Testi kullanılmıştır.

Tablo 4.25’de ankete katılan kişilerin cinsiyetleri ile vergi kaçakçılığını günah olarak algılayıp algılamamaları arasındaki Bağımsız Örneklem t-Testinin sonuçları ve cinsiyetlere göre ortalamalar verilmiştir. Testin p değeri (p=0,080) %5’den büyük olduğundan vergi kaçakçılığının günah olarak algılanıp algılanmamasının cinsiyete göre farklılaşmadığına karar verilmiş ve H9 hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 17. Cinsiyet İle Vergi Kaçakçılığının Günah Olarak Algılanıp Algılanmaması Arasındaki Bağımsız Örneklem t-Testi Analizi

	Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	t-Testi	
					T	P Değeri
Vergi kaçırmak günahdır	Erkek	196	4,33	1,13	-1,757	0,080
	Kadın	202	4,51	0,95		

Araştırmanın onuncu hipotezi olan H10 “*kişilerin medeni durumlarına göre vergi kaçakçılığının günah olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır*” hipotezinin geçerliliğini sınamada Bağımsız Örneklem t-Testi kullanılmıştır.

Tablo 18’de ankete katılan kişilerin medeni durumları ile vergi kaçakçılığını günah olarak algılayıp algılamamaları arasındaki Bağımsız Örneklem t-Testinin sonuçları ve medeni durumlara göre ortalamalar verilmiştir. Testin p değeri (p=0,529) %5’den büyük olduğundan vergi kaçakçılığının günah olarak algılanıp algılanmamasının medeni duruma göre farklılaşmadığına karar verilmiş ve H10 hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 18. Medeni Durum ile Vergi Kaçakçılığının Günah Olarak Algılanıp Algılanmaması Arasındaki Bağımsız Örneklem t-Testi Analizi

	Medeni Durum	N	Ortalama	Standart Sapma	t-Testi	
					T	P Değeri
Vergi kaçırmak günahdır	Bekâr	262	4,40	1,06	-0,634	0,529
	Evli	136	4,47	1,04		

Araştırmanın on birinci hipotezi olan H11 “kişilerin yaşlarına göre vergi kaçakçılığının günah olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır” hipotezinin geçerliliğini sınamada Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır.

Tablo 19’da Tek Yönlü Varyans Analizinin sonuçları grup ortalamaları ile birlikte verilmiştir. Testin p değeri ($p=0,429$) %5’den büyük olduğundan vergi kaçakçılığının günah olarak algılanıp algılanmamasının yaşa göre farklılaşmadığına karar verilmiş ve H11 hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 19. Yaş ile Vergi Kaçakçılığının Günah Olarak Algılanıp Algılanmaması Arasındaki Tek Yönlü Varyans Analizi

	Yaş	N	Ortalama	Standart Sapma	Varyans Analizi	
					F	P Değeri
Vergi kaçırarak günahdır	18-24 yaş arası	239	4,40	1,07	0,981	0,429
	25-30 yaş arası	28	4,32	0,98		
	31-35 yaş arası	34	4,44	1,07		
	36-40 yaş arası	41	4,56	1,02		
	41 yaş ve üzeri	56	4,48	0,95		

Araştırmanın on ikinci hipotezi olan H12 “kişilerin eğitim durumlarına göre vergi kaçakçılığının günah olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır” hipotezinin geçerliliğini sınamada Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır.

Tablo 20’de Tek Yönlü Varyans Analizinin sonuçları grup ortalamaları ile birlikte verilmiştir. Testin p değeri ($p=0,371$) %5’den büyük olduğundan vergi kaçakçılığının günah olarak algılanıp algılanmamasının eğitim durumuna göre farklılaşmadığına karar verilmiş ve H12 hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 20. Eğitim Durumu İle Vergi Kaçakçılığının Günah Olarak Algılanıp Algılanmaması Arasındaki Tek Yönlü Varyans Analizi

	Eğitim Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	Varyans Analizi	
					F	P Değeri
Vergi kaçırarak günahdır.	İlkokul	15	4,53	0,83	1,084	0,371
	Ortaokul	142	4,28	1,16		
	Lise	107	4,52	1,04		
	Ön Lisans	20	4,40	1,14		
	Lisans	107	4,51	0,92		
	Yüksek Lisans	7	4,29	0,95		

Araştırmanın on üçüncü hipotezi olan H13 “kişilerin mesleklerine göre vergi kaçakçılığının günah olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır” hipotezinin geçerliliğini sınamada Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır.

Tablo 21’de Tek Yönlü Varyans Analizinin sonuçları grup ortalamaları ile birlikte verilmiştir. Testin p değeri ($p=0,08$) %5’den küçük olduğundan vergi kaçakçılığının günah olarak algılanıp algılanmamasının kişilerin mesleklerine göre farklılaştığına karar verilmiştir.

Tablo 21. Kişilerin Mesleği ile Vergi Kaçakçılığının Günah Olarak Algılanıp Algılanmaması Arasındaki Tek Yönlü Varyans Analizi

	Meslek	N	Ortalama	Standart Sapma	Varyans Analizi	
					F	P Değeri
Vergi kaçırmak günahtır	Serbest Meslek	27	4,21	1,28	2,790	0,08
	Muhasebeci	4	3,25	1,70		
	Öğretmen	64	4,61	0,84		
	Öğrenci	106	4,56	0,89		
	Bankacı	156	4,29	1,14		
	Çiftçi	4	3,50	1,91		
	Diğer	37	4,68	0,88		

Bu sonuç bulunduktan sonra vergi kaçırmanın günah olarak algılanıp algılanmamasının hangi gruplar arasında farklı olduğunu belirlemek için gruplara varyansların eşit olmaması sebebiyle Tamhane's T2 testi uygulanmıştır. Tamhane's T2 testi sonucu Tablo 22'de gösterilmiştir. Tamhane's T2 testine göre kişilerin meslekleri ile vergi kaçakçılığının günah olarak algılanıp algılanmaması arasındaki değerlendirmede gruplar arasında anlamlı farklılıklar bulunamamıştır. Bu nedenle *H13 hipotezi reddedilmiştir*.

Tablo 22. Kişilerin Meslekleri ile Vergi Kaçakçılığının Günah Olarak Algılanıp Algılanmaması Arasındaki Farklılığı Tespit Etmek İçin Yapılan Tamhane's T2 testi

	Meslek	Ortalama Farklılığı	Standart Hata	P
Serbest Meslek	Muhasebeci	0,958	0,89	1,000
	Öğretmen	-0,401	0,28	0,994
	Öğrenci	-0,348	0,27	0,999
	Bankacı	-0,080	0,27	1,000
	Çiftçi	0,708	0,99	1,000
	Diğer	-0,467	0,30	0,978
Muhasebeci	Serbest Meslek	0,958	0,89	1,000
	Öğretmen	-1,359	0,86	0,999
	Öğrenci	-1,307	0,85	0,999
	Bankacı	-1,038	0,85	1,000
	Çiftçi	-0,250	1,28	1,000
	Diğer	-1,426	0,86	0,998
Öğretmen	Serbest Meslek	0,401	0,28	0,994

	Muhasebeci	1,359	0,86	0,999
	Öğrenci	0,053	0,13	1,000
	Bankacı	0,321	0,14	0,481
	Çiftçi	1,109	0,96	1,000
	Diğer	-0,066	0,18	1,000
Öğrenci	Serbest Meslek	-0,348	0,27	0,999
	Muhasebeci	-1,307	0,85	0,999
	Öğretmen	0,053	0,13	1,000
	Bankacı	0,268	0,12	0,626
	Çiftçi	1,057	0,96	1,000
	Diğer	-0,119	0,16	1,000
Bankacı	Serbest Meslek	-0,080	0,27	1,000
	Muhasebeci	-1,038	0,85	1,000
	Öğretmen	0,321	0,14	0,481
	Öğrenci	0,268	0,12	0,626
	Çiftçi	0,788	0,96	1,000
	Diğer	0,387	0,17	0,539
Çiftçi	Serbest Meslek	0,708	0,99	1,000
	Muhasebeci	-0,250	1,28	1,000
	Öğretmen	1,109	0,96	1,000
	Öğrenci	1,057	0,96	1,000
	Bankacı	0,788	0,96	1,000
	Diğer	-1,176	0,96	1,000

Araştırmanın on dördüncü hipotezi olan H14 “kişilerin aylık gelirlerine göre vergi kaçakçılığının günah olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır” hipotezinin geçerliliğini sınamada Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır.

Tablo 4.31’de Tek Yönlü Varyans Analizinin sonuçları grup ortalamaları ile birlikte verilmiştir. Testin p değeri ($p=0,399$) %5’den büyük olduğundan vergi kaçakçılığının günah olarak algılanıp algılanmamasının kişilerin aylık gelirlerine göre farklılaşmadığına karar verilmiş ve H14 hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 23. Kişilerin Aylık Gelirleri İle Vergi Kaçakçılığının Günah Olarak Algılanıp Algılanmaması Arasındaki Tek Yönlü Varyans Analizi

	Aylık Gelir	N	Ortalama	Standart Sapma	Varyans Analizi	
					F	P Değeri
Vergi kaçırmak günahtır.	500 TL'den az	223	4,46	1,02	1,031	0,399
	501-1000 TL arası	27	4,41	1,18		
	1001-1500 TL arası	22	4,14	1,35		
	1501-2000 TL arası	38	4,66	0,84		
	2001 ve üzeri	88	4,36	0,98		

Araştırmanın on beşinci hipotezi olan H15 “*kişilerin etnik kökenlerine göre vergi kaçakçılığının günah olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır*” hipotezinin geçerliliğini sınamada Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır.

Tablo 4.32’de Tek Yönlü Varyans Analizinin sonuçları grup ortalamaları ile birlikte verilmiştir. Testin p değeri ($p=0,060$) %5’den büyük olduğundan vergi kaçakçılığının günah olarak algılanıp algılanmamasının kişilerin etnik kökenlerine göre farklılaşmadığına karar verilmiş ve H15 hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 24. Kişilerin Etnik Kökenleri İle Vergi Kaçakçılığının Günah Olarak Algılanıp Algılanmaması Arasındaki Tek Yönlü Varyans Analizi

	Etnik Köken	N	Ortalama	Standart Sapma	Varyans Analizi	
					F	P Değeri
Vergi kaçırmak günahtır	Türk	212	4,59	0,90	2,283	0,060
	Kürt	138	4,21	1,15		
	Arap	45	4,36	1,24		
	Laz	3	4,67	0,57		

Araştırmanın on altıncı hipotezi olan H16 “*kişilerin kendilerini nasıl tanımladıklarına göre vergi kaçakçılığının günah olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır*” hipotezinin geçerliliğini sınamada Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır.

Tablo 25’de Tek Yönlü Varyans Analizinin sonuçları grup ortalamaları ile birlikte verilmiştir. Testin p değeri ($p=0,910$) %5’den büyük olduğundan vergi kaçakçılığının günah olarak algılanıp algılanmamasının kişilerin kendilerini nasıl tanımladıklarına göre farklılaşmadığına karar verilmiş ve H16 hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 25. Kişilerin Kendilerini Nasıl Tanımladıkları ile Vergi Kaçakçılığının Günah Olarak Algılanıp Algılanmaması Arasındaki Tek Yönlü Varyans Analizi

	Kendilerini Nasıl Tanımladıkları	N	Ortalama	Standart Sapma	Varyans Analizi	
					F	P Değeri
Vergi kaçırmak günahtır	Muhafazakâr	94	4,32	1,13	0,350	0,910
	Milliyetçi	50	4,50	1,09		
	Cumhuriyetçi	30	4,40	1,00		
	Açık Görüşlü	119	4,44	1,04		
	İnançlı Biri Değilim	4	4,25	0,95		
	Diğer	101	4,49	1,00		

Araştırmanın on yedinci hipotezi olan H17 “kişilerin cinsiyetlerine göre vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır” hipotezinin geçerliliğini sınamada Bağımsız Örneklem t-Testi kullanılmıştır.

Tablo 26’da ankete katılan kişilerin cinsiyetleri ile vergi kaçakçılığını kul hakkına girmek olarak algılayıp algılamamaları arasındaki Bağımsız Örneklem t-Testinin sonuçları ve cinsiyetlere göre ortalamalar verilmiştir. Kadınlar vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olduğuna 4,33 ortalama, erkekler 3,99’luk bir ortalama ile katılmaktadırlar. Testin p değerine ($p=0,011$) baktığımızda ise, p değerinin %5’den küçük olduğunu görmekteyiz. Bu da bize vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olarak algılanıp algılanmamasının cinsiyete göre farklılaştığını göstermektedir. Bu sonuca dayanarak H17 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 26. Cinsiyet ile Vergi Kaçakçılığının Kul Hakkına Girmek Olarak Algılanıp Algılanmaması Arasındaki Bağımsız Örneklem t-Testi Analizi

	Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	t-Testi	
					T	P Değeri
Vergi kaçırmak kul hakkına girmektir.	Erkek	196	3,99	1,43	-2,565	0,011
	Kadın	202	4,33	1,15		

Araştırmanın on sekizinci hipotezi olan H18 “kişilerin medeni durumlarına göre vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır” hipotezinin geçerliliğini sınamada Bağımsız Örneklem t-Testi kullanılmıştır.

Tablo 27’de ankete katılan kişilerin medeni durumları ile vergi kaçakçılığını kul hakkına girmek olarak algılayıp algılamamaları arasındaki Bağımsız Örneklem t-Testinin sonuçları ve medeni durumlarına göre ortalamalar verilmiştir. Testin p değeri ($p=0,550$) %5’den büyük olduğundan vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olarak algılanıp algılanmamasının medeni duruma göre farklılaşmadığına karar verilmiş ve H18 hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 27. Medeni Durum ile Vergi Kaçakçılığının Kul Hakkına Girmek Olarak Algılanıp Algılanmaması Arasındaki Bağımsız Örneklem t-Testi Analizi

	Medeni Durum	N	Ortalama	Standart Sapma	t-Testi	
					T	P Değeri
Vergi kaçırmak kul hakkına girmektir	Bekâr	262	4,15	1,34	-0,598	0,550
	Evli	136	4,23	1,21		

Araştırmanın on dokuzuncu hipotezi olan H19 “kişilerin yaşlarına göre vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır” hipotezinin geçerliliğini sınamada Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır.

Tablo 28’de Tek Yönlü Varyans Analizinin sonuçları grup ortalamaları ile birlikte verilmiştir. Testin p değeri ($p=0,156$) %5’den büyük olduğundan vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olarak algılanıp algılanmamasının yaşa göre farklılaşmadığına karar verilmiş ve H19 hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 28. Yaş İle Vergi Kaçakçılığının Kul hakkına Girmek Olarak Algılanıp Algılanmaması Arasındaki Tek Yönlü Varyans Analizi

	Yaş	N	Ortalama	Standart Sapma	Varyans Analizi	
					F	P Değeri
Vergi kaçırmak kul hakkına girmektir.	18-24 yaş arası	239	4,15	1,35	1,611	0,156
	25-30 yaş arası	28	3,86	1,38		
	31-35 yaş arası	34	4,24	1,01		
	36-40 yaş arası	41	4,20	1,34		
	41 yaş ve üzeri	56	4,46	1,02		

Araştırmanın yirminci hipotezi olan H20 “kişilerin eğitim durumlarına göre vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır” hipotezinin geçerliliğini sınamada Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır.

Tablo 29’da Tek Yönlü Varyans Analizinin sonuçları grup ortalamaları ile birlikte verilmiştir. Testin p değeri ($p=0,108$) %5’den büyük olduğundan vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olarak algılanıp algılanmamasının eğitim durumuna göre farklılaşmadığına karar verilmiş ve H20 hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 29. Eğitim Durumu ile Vergi Kaçakçılığının Kul Hakkına Girmek Olarak Algılanıp Algılanmaması Arasındaki Tek Yönlü Varyans Analizi

	Eğitim Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	Varyans Analizi	
					F	P Değeri
Vergi kaçırmak kul hakkına girmektir.	İlkokul	15	4,20	1,74	1,753	0,108
	Ortaokul	142	3,91	1,43		
	Lise	107	4,33	1,09		
	Ön Lisans	20	4,30	1,26		
	Lisans	107	4,34	1,25		
	Yüksek Lisans	7	3,71	1,38		

Araştırmanın yirmi birinci hipotezi olan H21 “kişilerin mesleklerine göre vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır” hipotezinin geçerliliğini sınamada Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır.

Tablo 30’da Tek Yönlü Varyans Analizinin sonuçları grup ortalamaları ile birlikte verilmiştir. Testin p değeri ($p=0,02$) %5’den küçük olduğundan vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olarak algılanıp algılanmamasının kişilerin mesleklerine göre farklılaştığına karar verilmiştir.

Tablo 30. Kişilerin Mesleği ile Vergi Kaçakçılığının Kul Hakkına Girmek Olarak Algılanıp Algılanmaması Arasındaki Tek Yönlü Varyans Analizi

	Meslek	N	Ortalama	Standart Sapma	Varyans Analizi	
					F	P Değeri
Vergi kaçırmak kul hakkına girmektir.	Serbest Meslek	27	4,13	1,22	3,371	0,02
	Muhasebeci	4	3,25	1,70		
	Öğretmen	64	4,44	1,16		
	Öğrenci	106	4,43	1,05		
	Bankacı	156	3,94	1,47		
	Çiftçi	4	2,25	2,21		
	Diğer	37	4,16	1,11		

Bu sonuçlar bulunduktan sonra vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olarak algılanıp algılanmamasının hangi gruplar arasında farklı olduğunu belirlemek için gruplara varyansların eşit olmaması sebebiyle Tamhane's T2 testi uygulanmıştır. Tamhane's T2 testi sonucu tablo 4.39'da gösterilmiştir. Tamhane's T2 testine göre kişilerin meslekleri ile vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olarak algılanıp algılanmaması arasındaki değerlendirilmede gruplar arasında anlamlı farklılıklar bulunamamıştır. Bu nedenle *H21 hipotezi reddedilmiştir*.

Tablo 31. Kişilerin Meslekleri ile Vergi Kaçakçılığının Kul Hakkına Girmek Olarak Algılanıp Algılanmaması Arasındaki Farklılığı Tespit Etmek İçin Yapılan Tamhane's T2 testi

	Meslek	Ortalama Farklılığı	Standart Hata	P
Serbest Meslek	Muhasebeci	0,875	0,89	1,000
	Öğretmen	-0,313	0,29	1,000
	Öğrenci	-0,309	0,27	1,000
	Bankacı	0,183	0,27	1,000
	Çiftçi	1,875	1,13	0,997
	Diğer	-0,037	0,31	1,000
Muhasebeci	Serbest Meslek	-0,875	0,89	1,000
	Öğretmen	-1,188	0,86	1,000
	Öğrenci	-1,184	0,86	1,000
	Bankacı	-0,692	0,86	1,000
	Çiftçi	1,000	1,39	1,000
	Diğer	-0,912	0,87	1,000
Öğretmen	Serbest Meslek	0,313	0,29	1,000
	Muhasebeci	1,188	0,86	1,000
	Öğrenci	0,004	0,17	1,000
	Bankacı	0,495	0,18	0,229
	Çiftçi	2,188	1,11	0,986
	Diğer	0,275	0,23	1,000
Öğrenci	Serbest Meslek	0,309	0,27	1,000
	Muhasebeci	1,184	0,86	1,000
	Öğretmen	-0,004	0,17	1,000
	Bankacı	0,492	0,15	0,050
	Çiftçi	2,184	1,11	0,987
	Diğer	0,272	0,21	0,998
Bankacı	Serbest Meslek	-0,183	0,27	1,000
	Muhasebeci	0,692	0,86	1,000
	Öğretmen	-0,495	0,18	0,229
	Öğrenci	-0,492	0,15	0,050
	Çiftçi	1,692	1,11	0,999
	Diğer	-0,220	0,21	1,000
Çiftçi	Serbest Meslek	-1,875	1,13	0,997
	Muhasebeci	-1,000	1,39	1,000
	Öğretmen	-2,188	1,11	0,986
	Öğrenci	-2,184	1,11	0,987
	Bankacı	-1,692	1,11	0,999
	Diğer	-1,912	1,12	0,996

Araştırmanın yirmi ikinci hipotezi olan H22 “kişilerin aylık gelirlerine göre vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır” hipotezinin geçerliliğini sınamada Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır.

Tablo 32’de Tek Yönlü Varyans Analizinin sonuçları grup ortalamaları ile birlikte verilmiştir. Testin p değeri ($p=0,245$) %5’den büyük olduğundan vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olarak algılanıp algılanmamasının kişilerin aylık gelirlerine göre farklılaşmadığına karar verilmiş ve H22 hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 32. Kişilerin Aylık Gelirleri İle Vergi Kaçakçılığının Kul Hakkına Girmek Olarak Algılanıp Algılanmaması Arasındaki Tek Yönlü Varyans Analizi

	Aylık Gelir	N	Ortalama	Standart Sapma	Varyans Analizi	
					F	P Değeri
Vergi kaçırmak kul hakkına girmektir	500 TL’den az	223	4,03	1,46	1,343	0,245
	501-1000 TL arası	27	4,30	1,17		
	1001-1500 TL arası	22	4,05	1,21		
	1501-2000 TL arası	38	4,55	0,76		
	2001 ve üzeri	88	4,27	1,22		

Araştırmanın yirmi üçüncü hipotezi olan H23 “kişilerin etnik kökenlerine göre vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır” hipotezinin geçerliliğini sınamada Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır.

Tablo 33’de Tek Yönlü Varyans Analizinin sonuçları grup ortalamaları ile birlikte verilmiştir. Tabloya baktığımızda Türk etnik kökenine sahip katılımcıların vergi kaçakçılığını kul hakkına girmek olarak gördüklerini ve verdikleri yanıtların ortalamasının 4,43 olduğunu görmekteyiz. Diğer etnik kökenlilerin verdikleri yanıtların ortalamalarına bakıldığında, Kürt kökenlilerin verdikleri yanıtların ortalaması 3,96, Arap kökenlilerin verdikleri yanıtların ortalaması 3,76 ve Laz kökenli katılımcıların ortalaması ise 4,00 olarak görülmektedir. Buna bağlı olarak Kürt, Arap ve Laz etnik kökenine sahip katılımcıların da vergi kaçakçılığını kul hakkına girmek olarak gördüğünü ancak Türk katılımcılara göre daha düşük düzeyde bu düşünceye katıldığını söyleyebiliriz. Testin p değerine baktığımızda ise p değeri ($p=0,05$) %5’den küçük olduğundan vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olarak algılanıp algılanmamasının kişilerin etnik kökenlerine göre farklılaştığına karar verilmiştir.

Tablo 33. Kişilerin Etnik Kökenleri ile Vergi Kaçakçılığının Kul Hakkına Girmek Olarak Algılanıp Algılanmaması Arasındaki Tek Yönlü Varyans Analizi

	Etnik Köken	N	Ortalama	Standart Sapma	Varyans Analizi	
					F	P Değeri
Vergi kaçırmak kul hakkına girmektir.	Türk	212	4,43	0,99	3,744	0,005
	Kürt	138	3,96	1,43		
	Arap	45	3,73	1,62		
	Laz	3	4,00	1,00		

Bu sonuçlar bulunduktan sonra vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olarak algılanıp algılanmamasının hangi gruplar arasında farklı olduğunu belirlemek için gruplara varyansların eşit olmaması sebebiyle Tamhane's T2 testi uygulanmıştır. Tamhane's T2 testi sonucu Tablo 34’de gösterilmiştir. Tamhane's T2 testine göre etnik köken ile vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olarak algılanıp algılanmaması arasındaki değerlendirilmede gruplar arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Ancak bu anlamlı farklılık sadece Türk ve Kürt etnik kökenli katılımcılar arasında

belirlenmiştir. Türk ve Kürt katılımcılar arasında vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olduğu düşüncesine verilen yanıtların ortalamaları arasındaki fark %47 olarak belirlenmiş ve bu sonucun anlamlı olup olmadığını gösteren p değeri 0,042 olarak belirlenmiştir. Bu sonucunda %5 anlamlılık seviyesinden küçük olması bu gruplar arasında farklılık olduğunu bize göstermektedir. Bu sonuca göre H23 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 34. Kişilerin Etnik Kökenleri ile Vergi Kaçakçılığının Kul Hakkına Girmek Olarak Algılanıp Algılanmaması Arasındaki Farklılığı Tespit Etmek İçin Yapılan Tamhane's T2 testi

	Etnik Köken	Ortalama Farklılığı	Standart Hata	P
Türk	Kürt	0,470*	0,16	0,042
	Arap	0,697	0,25	0,081
	Laz	0,430	0,58	1,000
Kürt	Türk	-0,470*	0,16	0,042
	Arap	0,227	0,28	0,996
	Laz	-0,040	0,59	1,000
Arap	Türk	-0,697	0,25	0,081
	Kürt	-0,227	0,28	0,996
	Laz	-0,267	0,62	1,000
Laz	Türk	-0,430	0,58	1,000
	Kürt	0,040	0,59	1,000
	Arap	0,267	0,62	1,000

Araştırmanın yirmi dördüncü ve son hipotezi olan H24 “kişilerin kendilerini nasıl tanımladıklarına göre vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır” hipotezinin geçerliliğini sınamada Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır.

Tablo 35’de Tek Yönlü Varyans Analizinin sonuçları grup ortalamaları ile birlikte verilmiştir. Testin p değeri (p=0,692) %5’den büyük olduğundan vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olarak algılanıp algılanmamasının kişilerin kendilerini nasıl tanımladıklarına göre farklılaşmadığına karar verilmiş ve H24 hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 35. Kişilerin Kendilerini Nasıl Tanımladıkları İle Vergi Kaçakçılığının Kul Hakkına Girmek Olarak Algılanıp Algılanmaması Arasındaki Tek Yönlü Varyans Analizi

	Kendilerini Nasıl Tanımladıkları	N	Ortalama	Standart Sapma	Varyans Analizi	
					F	P Değeri
Vergi kaçırmak günahtr.	Muhafazakâr	94	4,07	0,66	0,647	0,692
	Milliyetçi	50	4,34	1,44		
	Cumhuriyetçi	30	4,03	1,11		
	Açık Görüşlü	119	4,09	1,27		
	İnançlı Biri Değilim	4	4,75	0,50		
	Diğer	101	4,21	1,27		

SONUÇ VE ÖNERİLER

Vergi kaçakçılığı, dünya üzerindeki bütün ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de suç unsuru oluşturan bir eylemdir. Nitekim bu suç unsuru vatandaşlık ödevinin yerine getirilmemesi anlamına da gelmektedir. Vergi kaçakçılığının düzeyinin, ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ile doğru orantılı olduğu söylenebilir. Ancak, ne olursa olsun vergi kaçakçılığının toplumsal algısı, eylemin suç olduğu yönündedir. İşte bu noktada değinilmesi, yani irdelenmesi gereken unsur toplumun algı düzeyidir. Başka bir ifade ile toplumun algılarını şekillendiren unsurlardır. Bunlar coğrafyadan coğrafyaya, kültürden kültüre ve inanç şekillerine göre farklılık arz etmektedir. Esasen dini normların toplumsal algıyı ve günlük hayatı etkilediği özellikle ülkemizde yadsınamayacak bir gerçektir. Ülkemizde hukuk sistemi olarak dini temellere dayalı bir hukuk sistemi mevcut değildir. Ancak dini olarak ifade edilenler özellikle vergi kaçakçılığı konusunda kanunlarda yer alan hükümlerden farklı olmadığından, hukuki bilgisi olmayan vatandaşların da dinen vergi kaçırması beklenen bir toplumsal hareket ve vergi kaçakçılığına dair kolektif algı düzeyidir.

Vergi kaçakçılığının suç olarak algılanıp algılanmadığına dair Antalya ve Batman illerinde yapılan araştırma ile, vergi kaçakçılığının toplum tarafından bir suç olarak algılanıp algılanmadığı, İslam coğrafyasında bulunan insanların vicdanlarının rahat olup olmadığı, etnik kökenlerinin, siyasi görüşlerinin vergi kaçırma karşı bakış açıları, vergi ve vergi kaçakçılığı ile ilgili diğer düşünceleri yapılan anket çalışmasıyla tespit edilmeye çalışılmış ve aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

- Ankete katılan kişilerin büyük çoğunluğu vergi kelimesini, devlet tarafından uygun oranlarda ve kazanca göre alınması zorunlu gereken bir unsur olarak görmektedir.
- Ankete katılan kişilerin büyük bir kısmı, vergi kaçırma ve vergiden kaçınma arasındaki farkın bilincindedir.
- Ankete katılan kişilerin büyük bir kısmı, Gelir İdaresi Başkanlığına vergilendirme ile ilgili medyada yer alan haberleri takip etmemektedir.
- Ankete katılan kişilerin büyük bir kısmı, vergi sisteminin adil olmadığını, gelir düzeyleri oranında vergi alınmadığını düşünmektedir.
- Ankete katılan kişilerin büyük bir kısmı, ülkemizde herkesin ödemekle yükümlü olduğu vergiyi tam olarak ödemediğini düşünmektedir.
- Ankete katılan kişilerin büyük bir kısmı, devletin en büyük gelir kaynağı olan vergi gelirlerini, devletin gerektiği gibi harcamadığını düşünmektedir.
- Ankete katılan kişilerin büyük bir kısmı, vergi kanunlarında anayasal vergileme ilkelerine riayet edilmeyen hükümlerin olduğunu düşünmektedir.
- Ankete katılan kişilerin büyük bir kısmı, vergi kaçakçılığına vergi sisteminin tam olarak anlaşılır olmamasının etkisi olduğu fikrine katılmaktadır.
- Ankete katılan kişilerin büyük bir kısmı, vergi kaçakçılığının artmasında etkili olan unsurlardan birisinin devletin çok çeşitli türlerde vergi almasının etkisi olduğu fikrine katılmaktadır.
- Ankete katılan kişilerin büyük bir kısmı, vergi bilincinin yerleşmediğinden dolayı vergi kaçakçılığının arttığı fikrine katılmaktadır.
- Ankete katılan kişilerin büyük bir kısmı, vergi kaçırma eylemi ile kişilerin ahlaki yapısının birbiri ile ilintili olduğunu düşünmektedir.
- Ankete katılan kişilerin büyük bir kısmı, vergi ödemenin vatandaşlık görevi olduğu fikrine katılmaktadır.

- Ankete katılan kişilerin büyük bir kısmı, vergi ödemenin devletçe vatandaşlarına verilen bir ceza olarak görülmemekte olduğu düşüncesine katılmaktadır.
- Ankete katılan kişilerin büyük bir kısmı, vergi kaçırmanın kul hakkına girdiği düşüncesine katılmaktadır. Ancak kul hakkının büyüğü küçüğü olmamasına karşın vatandaşların büyük çoğunluğu küçük miktardaki vergi kaçaklarının önemli olmadığı düşüncesine katılmaktadır.
- Ankete katılan kişilerin büyük bir kısmı, kişilerin iyi bir vatandaş olmadığından dolayı vergi kaçırdıkları düşüncesine katılmaktadır.
- Ankete katılan kişilerin büyük bir kısmı, kanun ve vergi oranlarının sık aralıklarla değişmesinin veri kaçakçılığını etkilediğini düşünmektedir.
- Ankete katılan kişilerin büyük bir kısmı, vergi aflarının vergi kaçakçılığını arttırdığı düşüncesine katılmaktadır.
- Dini vecibelerini yerine getiren kişilerin vergi kaçırmayacağını düşüncesine, ankete katılan kişilerin katılmayanlara göre bir nebze olsun fazla olduğu ortaya çıkmıştır.
- Ankete katılan kişilerin büyük bir kısmı, vergi kaçırdığı bilinen kişilerin gerekli mercilere şikâyet edilmesi gerektiği düşüncesine katılmaktadır.
- Ankete katılan kişilerin büyük bir kısmı, devletini seven bir kişinin vergi kaçırmayacağı düşüncesine katılmaktadır.
- Ankete katılan kişilerin büyük bir kısmı, vergi kaçırmanın günah olduğu düşüncesine katılmaktadır.
- Ankete katılan kişilerin büyük bir kısmı, bölgesel olarak vergi kaçakçılığının sanayileşmiş bölgelerde daha çok olduğunu düşünmektedir.
- Ankete katılan kişilerin büyük bir kısmı, vatandaşlar vergi kaçakçılığı neticesinde bu eylemleri yapanlara para ve hapis cezasının verilmesi gerektiğini düşünmektedir.

Araştırmanın hipotezlerine ilişkin tespitler ise şunlardır;

- *“Kişilerin cinsiyetlerine göre vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır”* H17 hipotezi,
- *“Kişilerin etnik kökenlerine göre vergi kaçakçılığının kul hakkına girmek olarak algılanıp algılanmaması farklılaşmaktadır”* H23 hipotezi, kabul edilmiş diğer hipotezlerin hepsi reddedilmiştir.

Vergi kaçakçılığının suç olarak algılanması ve toplum tarafından vergi kaçakçılığının öz irade ortaya koyarak önüne geçmesini sağlamak, vergi kaçakçılığının önüne geçilmesinin en önemli unsurudur. Bu bağlamda ve araştırma sonuçları paralelinde verilebilecek öneriler ise şu şekilde sıralanabilir;

- Toplumda, verginin devletin uygun ve kazanca göre alınması zorunlu gereken bir unsur olduğu bilincinin uyandırılması gerekmektedir.
- Gelir İdaresi Başkanlığınca vergilendirme ile ilgili yer alan bildiri, afiş, kitapçık vb. bilgilendirme materyallerinin tüm vatandaşların erişiminin sağlanması ve vatandaşlarının vergi ile ilgili yanlış bilgilenmelerinin önüne geçilmemesi gerekmektedir.
- Vergi sisteminin toplum tarafından adil şekilde uygulanmasına yönelik uygulama ve politikalar gerçekleştirilmeli, şayet sistemin adilliği ile ilgili sorun yok ise topluma sistemin adil olduğu algısının uyandırılması gerekmektedir.

- Muhakkak ki ilk yapılması gereken uygulama vergi ödeme oranının yani vergi ödeyenlerin vergi yükümlüsü olanlara oranının yükseltilmesi için uygulama ve politikalar üretilmeli, bu çabalar sonrasında toplumda herkesin vergisini tam olarak ödediğine ilişkin algı uyandırılması gerekmektedir.
- Devletin, vergi gelirlerini yalnızca vatandaşlarının hizmeti ve devletin bekası için harcaması, durum bu halde ise bunun vatandaşlara ispatlanması ve kamusal şeffaflığın temin edilmesi gerekmektedir.
- Vergi kanunlarının anlaşılabilirliğinin tüm toplum tarafından sağlanmasına yönelik, mevzuat, vergi literatürü vb. konularda bilgi sahibi olmayan vatandaşlara yönelik basit düzeyde bilgilendirmeler yapılması gerekmektedir.
- Devletin hem yüksek oranlarda hem de çok çeşitlik alanlarda vergi alma uygulamasının önüne geçmeli, mümkün olduğu kadar az sayıda vergilendirme uygulamasına gitmeye çabalaması gerekmektedir.
- Her şeyden evvel vergi bilincini, verginin bir yük değil yükümlülük olduğunu, vatandaş olmanın bir gereği olduğunu, topluma özellikle eğitim kanalıyla edindirilmesi gerekmektedir.
- Türkiye'nin büyük bir çoğunluğunun İslam dinine inanan kişilerden oluşması, hukuk sisteminde ve kanunlar üzerinde etkisi olmasa da yaşamın devamında inancın etkisini göstermesi neticesini beraberinde getirmektedir. Dini olarak vergi kaçırmanın bir kul hakkı ve günah olduğu özellikle İslam dinine inanan kişilere hatırlatılmalı, hukuki sisteme uymanın zorunluluğunun yanında dinen de vergi kaçırması gerektiği bilincinin uyandırılması gerekmektedir.

Sonuç olarak, vergi kaçakçılığın toplum tarafından bir suç olarak algılanıp algılanmadığını belirlemek amacıyla yapılan bu araştırma, sadece Antalya ve Batman illerinde yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, bölgesel nitelikli olup genel itibarıyla diğer illerde yaşan kişilerin görüşünü yansıtmamaktadır. Bu nedenle araştırmanın diğer illerimizi kapsayacak şekilde yapılması araştırma sonuçlarının genelleştirilmesini sağlayabilecektir.

KAYNAKÇA

- Akdoğan, A. (2004), *Kamu Maliyesi*, Ankara: Gazi Kitapevi.
- Aktan, C. C. (2003), *Kamu Ekonomisi ve Kamu Maliyesi*, İzmir: Birleşik Matbaacılık.
- Arslan, A. (2001), Kayıt Dışı Ekonomi Üzerine, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sayı:241, İstanbul, Eylül.
- Babadağ, M. (2015), *Demografik Faktörlerin Örgütsel Bağlılığa Etkisi: Bir Uygulama* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(2), 313-332 7.
- Bilici, N., Bilici, A. (2011), *Kamu Maliyesi*, Ankara : Seçkin Yayıncılık.
- Chouvel, (2003), *l'Essentiel des Finances Publiques*, s.57.
- Çataloluk, C . (2008), “Vergi Karşısında Mükelleflerin Tutum ve Davranışları”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:20, s.213-228.
- Erdem, M., (1987), “Vergilendirmeye Karşı Tepkiler ve Türk Vergisi Hukukunda Vergi Kaçakçılığı”, *Uludağ Üniversitesi İİBF Dergisi*, Kasım, s.43.

- Erol, A. (2012), “Mükellef Hakkı Olarak Mücbir Sebepler ve Sonuçları”, *TBB Dergisi*, 103, s.200-222.
- Işık, Abdülkadir vd. (2005), *Kamu Maliyesi*, Bursa: Ekin Kitabevi, s.51.
- Işık, N ve Kılınç ,E.C, (2009), “OECD Ülkelerinde Vergi Yükü ve Vergi Türleri: Karşılaştırmalı Bir Analiz”, *KMU İİBF Dergisi*, Yıl:11 S:17 Aralık.
- Karabulut, K., Bedir, S. ve Yıldız,Y.(2013), “Türkiye’de Gelir Üzerinden Alınan Vergi Oranlarının Değerlendirilmesi: Bir Anket Uygulamasının Sonuçları”, *Vergi Siyaseti Dergisi*, s.127-152.
- Kaşkar, M.E. (1996), Türkiye’de Vergi Denetiminin Etkinliği ve Vergi Kaçakçılığını Önlemedeki Rolü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Kıldış, Y. (2000), “Kayıtdışı Ekonominin Ulusal-Uluslararası Boyutu ve Çözüm Önerileri”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: (2), Sayı:2, İzmir.
- Kırbaş, S. (2004), *Vergi Hukuku* (16. Baskı), Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Mağat, R. (1962), “Vergi Kaçakçılığının Sebepleri”, *Ankara Barosu Dergisi*, Sayı 2, s.138-139.
- Mutluer, M. K.(2006), *Vergi Genel Hukuku*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s.152, İstanbul.
- Nadaroğlu, H. (1996), *Kamu Maliyesi Teorisi* (9.baskı), İstanbul: Beta Yayınları.
- Öncel, M., Çağan, N. ve Kumrulu, A. (1985), *Vergi Hukuku* (2.baskı), Ankara: Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları 548.
- Pehlivan, O.(2008), *Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi*, Trabzon: Derya Kitabevi.
- Pehlivan, O.(2009), *Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi*, Trabzon: Derya Kitabevi.
- Pehlivan,O. (2011), *Vergi Hukuku*, Trabzon: Murathan Yayınevi.
- Pehlivan,O. (2012), *Vergi Hukuku*, Trabzon: Murathan Yayınevi.
- Torgler, B ve F. Schneider,(2005), “Attitudes Towards Paying Taxes in Austria: An Empirical Analysis”, *Emprica*, v. 32, n.2, s.231-250.
- Türk, İ. (1992), *Kamu Maliyesi*, Ankara :Turhan Kitabevi.
- Uluatam, Ö.(1999), *Kamu Maliyesi*, Ankara: İmaj Yayıncılık.
- Yıldırım, O. (2008), *Kamusal Alımlarda Vergisel Yük ve Sorumluluk* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.